

TÜRK DİLİ VE KÜLTÜRÜ

Seçmeli Ders Materyalleri

Dokuz Yıllık İlköğretim – 9. Sınıf

Melek Nuredini

2025 Üsküp

TÜRK DİLİ VE KÜLTÜRÜ 9.SINIF

**Hazırlayan
Melek Nuredini**

**Eğitimi Geliştirme Bürosu
2025**

1. KONU: İLETİŞİM, DİNLEME VE KONUŞMA	1
İletişim Dinleme Konuşma	4
Konuşma Kuralları.....	8
Topluluk önünde konuşma	10
Sesini ve beden dilini etkili kullanabilme.....	12
Bilimsel teknoloji	16
2. Konu: DİL BİLGİSİ	20
Dil Aileleri.....	20
Dil Bilimi.....	22
Ünlü ve Ünsüzler Türkçenin Sesleri	25
Adlar	27
Anlamlarına Göre Sıfatlar	32
Adıllar (Zamirle).....	34
Kelime ve Kelime Grupların.....	37
Eylemler	39
Cümlelerin Öğeleri.....	42
Anlamlarına Göre Cümle Çeşitleri.....	43
Yapı Bakımından Cümle Çeşitleri.....	46
İmlâ (Yazım) Kuralları	48
Noktalama İşaretleri	49

ÖN SÖZ

Sevgili Öğrenciler,

Bu kitap, Dokuz Yıllık İlköğretim Programı çerçevesinde, 9. sınıf öğrencileri için hazırlanmış "Türk Dili ve Kültürü" Seçmeli Ders Materyallerini içermektedir.

Amacımız; sizlerin Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanabilen bireyler olmanızın yanı sıra, Türk kültürünü tanımanız, yaşamınız ve farklı kültürlerle karşılaştırarak anlamlandırabilmenizdir. Dil sadece bir iletişim aracı değil; aynı zamanda bir milletin tarihi, edebiyatı, sanatı ve yaşam biçiminin aynasıdır.

Bu materyallerle birlikte hem Türkçenin inceliklerini keşfedecek hem de zengin Türk kültürünün izlerini geçmişten bugüne takip edeceksiniz. Hikâyelerle, şiirlerle, etkinliklerle ve görsel destekli metinlerle öğrenme yolculuğunuz daha anlamlı, eğlenceli ve etkili hale gelecektir. Türk Dili ve Kültürü dersinde kazandığınız her bilgi, sizi hem bireysel hem toplumsal anlamda daha bilinçli bir birey yapacaktır.

Hepinize başarı ve keyif dolu bir öğrenme süreci diliyoruz.

1. KONU: İLETİŞİM, DİNLEME VE KONUŞMA

İletişim ve Serbest İfade Becerisi
Etkin dinleme, empatik iletişim, doğru tonlama, sözlü ifade.

+ Uygulama – Etkileşimli Etkinlik

Arkadaşlarınızla beraber bir öyküyü canlandırınız.
Ardından sınıfa şu soruları sorunuz:

Aynı olay daha farklı bir dille nasıl yaşanabilirdi?
Farklı iletişim yolları

+ Hikâyeye Ait Sözlük
Teneffüs- Ders arası dinlenme süresi
Cıvıl cıvıl- Canlı, neşeli, hareketli
Usulca- Sessiz ve nazık bir şekilde
Kısık- Düşük sesle konuşan

Ne Söylediğinden Çok, Nasıl Söylediğin Önemli

Okulun bahçesinde öğle teneffüsüydü. Top oynayan çocukların sesi, gülüşmeler, koşturmalar... Her yer cıvıl cıvıldı. Mert, Ali ve Zeynep birlikte oturmuş, tostlarını yiyor ve sohbet ediyorlardı. Derken konu ödevde geldi. Ali bir anda sertçe konuştu: Sen zaten hep eksik yapıyorsun, Zeynep. Yine unutmuşundur bence! Zeynep'in yüzü birden asıldı. Ben... Unutmadım, dedi ama sesi kısıkty. Mert durumu fark etti, hemen araya girdi: Ali, belki haklısın ama bunu söyleme şeklin biraz kırıcıydı, dedi. Ali şaşırdı. Ama doğruyu söyledim, ne var bunda? Evet, dedi Mert, ama doğruyu bile güzel söylemek gerekir. Zeynep'e bu kez yaptın mı, merak ettim deseydin daha iyi olurdu. Zeynep usulca çantasından defterini çıkardı. Ödevini yapmıştı. Ali utandı. Özür dilerim Zeynep. Aslında kötü niyetim yoktu, dedi. Zeynep gülümsedi. Biliyorum. Ama ben bazen böyle sözleri çok ciddiye alıyorum. Kalbim kırılabilir. Ali başını salladı. Bir dahaki sefere daha dikkatli konuşacağım. O gün üç arkadaş, sadece iletişim kurmadılar, birbirlerine saygı göstermenin ve düşünerek konuşmanın ne kadar önemli olduğunu da öğrendiler.

+ Soralım-Cevaplayalım

1. Hiçbiriyle konuşurken yanlış anlaşıldığınız oldu mu?
2. Biri size doğruyu söyledi ama sizi kırdı mı?
3. Sözün nasıl söylendiği, ne söylendiği kadar önemli midir?

1. KONU: İLETİŞİM, DİNLEME VE KONUŞMA

1. Anladım mı?

Aşağıdaki soruları metne göre cevapla.
Ali, Zeynep'e ne söyledi?

Zeynep bu sözler karşısında nasıl hissetti?

Mert, bu durumda ne yaptı? Neden araya girdi?

2. Yeniden söyle!

Ali'nin Zeynep'e söylediği cümleyi daha nazik bir şekilde sen nasıl söyledin?
Sen zaten hep eksik yapıyorsun Zeynep!

3. Duygularla konuş!

Aşağıdaki durumları oku. Bu durumlardaki kişilere kırıncı olmadan ne söyledin? Yanıtını yaz.

Durum	Senin Söyleyeceğin Cümle
Arkadaşın defterini unuttu.	
Sınıf arkadaşın yanlış cevap verdi.	
Kardeşin oyun oynarken bir şey kırdı.	

4. Tonlamayla oynayalım!

Aşağıdaki cümleyi üç farklı duyguyla (kızgın, üzgün, nazik) söyle. Yanına nasıl hissettirdiğini yaz.

Cümle: "Bu ödevi yapmamışsın."

Kızgın ton: _____ (Nasıl hissettirdi?)

Üzgün ton: _____ (Nasıl hissettirdi?)

Nazik ton: _____ (Nasıl hissettirdi?)

5. Duygumu paylaşıyorum

Aşağıdaki cümleleri tamamla:

Bir arkadaşım beni yanlış anladığında kendimi _____ hissederim.

Biri beni nazikçe uyardığında _____ olurum.

Sözlerimin insanları kırmaması için _____ yapmalıyım.

6. Görev:

Bir arkadaşına yazılı olarak özür mektubu ya da teşekkür notu yaz.
Konuşmanın gücünü iyi yönde kullan!

1. KONU: DİNLEME VE KONUŞMA

Araştırma Temelli Dinleme ve Sunum

Kulağını aç, bilgiyi yakala!

✚ Cevaplayalım

Bir şeyi dinleyip hiç anlamadığınız oldu mu? Neden?
Kısa beyin fırtınası yapınız.
Tahtaya İyi bir dinleyici nasıl olur? sorusu yazınız.

✚ Eğlenceli Dinleme Oyunu

Oyun: Kulağını aç, bilgiyi yakala!
3-4 cümleden oluşan kısa bilgiler okuyunuz (örneğin: Filler günde 100 litre su içebilir).
Duyduklarınızı simgelerle tahtaya çiziniz ya da küçük kağıtlara sembollerle not alınız.

✚ Öğrenci Sunumları ve Dinleme Etkinliği

En çok neyi öğrendiğinizi yazınız.
Konuyla ilgili yorumlar yapınız.
Sunumlarda öğrendiklerinizi ve sorularınızı deftere yazınız.

✚ Araştırma Konusu Önerileri

En sevdiğin hayvan ve özellikleri.
Güneş neden parlar?
Türkiye'nin en ünlü yemeği.
Nasıl sağlıklı yaşarız?
Bir mevsimin özellikleri.

1. KONU: DİNLEME VE KONUŞMA

1. Dinleme Sembolleriyle Not Al

Aşağıdaki sembolleri kullanarak dinlediğin bilgileri not al. Her sembol için bir örnek yaz.

Anladım: _____

Soru soracağım: _____

İlginç bilgi: _____

Eklemek istiyorum: _____

2. Duy Bakalım, Anlat Bakalım!

Öğretmenin anlattığı hikâyeyi dikkatle dinle. Daha sonra hikâyeyi kendi cümlelerinle aşağıya yaz:

1. _____

2. _____

3. _____

3. Röportaj Zamanı

Sınıf arkadaşınla röportaj yap. Aşağıdaki soruları sor ve cevapları yaz:

a) En sevdiğin oyun nedir? _____

b) Hafta sonu neler yapmayı seversin? _____

c) Bir süper gücün olsaydı ne olurdu? _____

4. Resme bak, konuş

Öğretmenin gösterdiği resmi dikkatlice incele. Aşağıya resimde neler gördüğünü ve neler olduğunu düşündüğünü yaz:

5. Konuşma zamanı

Aşağıda verilen konulardan birini seç veya zarı at. Seçtiğin konuda 5-6 cümle yaz:

1. Tatilde ne yaptım? _____

2. En sevdiğim hayvan _____

3. Ailem hakkında _____

4. Okulda en sevdiğim ders _____

5. Bugün neler oldu? _____

6. Hayalimdeki meslek

Benim konum: _____

1. KONU: DİNLEME VE KONUŞMA

Konuşma Kuralları

KONUŞMA KURALLARI

Düzenli Konuşma

Giriş-Gelişme-Sonuç

- Konuşmasında olayları oluş sırasına göre anlatır.
- Konuşmalarında giriş ve sonuç cümlelerini özenle seçer.
- Konuşmalarında söz varlığından yararlanır. Mantıksal bütünlük içinde anlatır.
- Mantıksal bütünlük kullanarak doğru ve düzenli konuşma yapar.
- Konuşmalarında kendi yaşantısından ve günlük olayları giriş, gelişme ve sonuç bölümlerine dikkat ederek anlatır.

Kırılan Kalem

O gün sabah okula geç kalmıştım. Alelacele çantamı hazırlarken en sevdiğim kalemimi yanıma almayı unutmadım. O kalem, dedemin bana hediyesiydi.

Okulda matematik dersi sırasında o kalemi kullanıyordum. Yanımdaki arkadaşım Ela, kalemimi ödünç istedi. Tereddütte verdim. Kalem yere düştü ve ucu kırıldı. Kalem artık yazmıyordu. O an çok sinirlendim ama Ela'nın üzgün yüzünü görünce sessiz kaldım.

Ders sonunda Ela bana yeni bir kalem aldı. Senin için önemli olduğunu biliyordum, dedi. O gün hem paylaşmayı hem de affetmeyi öğrendim.

Uygulama – Etkileşimli Etkinlik

Tüm sınıf veya küçük gruplar ayrılır:
Affetmek sence ne demek?
Bu hikâye sana ne öğretti?
Artık biriyle konuşurken neye dikkat edersin?

Soralım-Cevaplayalım, Tartışalım

Bu hikâye sana ne öğretti?
Ela'nın üzgün yüzü, davranışını değiştirdi mi?
Affetmek zor mu?

Hikâyeye Ait Sözlük

Alelacele- Çok hızlı ve dikkatsiz bir şekilde.

Tereddüt- Kararsızlık, emin olamama hali.

Ödünç- Geçici olarak verilen şey.

1. KONU: DİNLEME VE KONUŞMA

1. Dinlediğini Anla ve Yanıtlar

Hikâyeye göre aşağıdaki soruları cevapla:

- 1) Kalem kimin hediyesiydi? _____
- 2) Kalem neden kırıldı? _____
- 3) Ela ne yaptı ve neden yaptı? _____
- 4) Hikâyede hangi değerler anlatılıyor? _____

2. Hikâyeye Yeni Bir Başlık Koy

Hikâyeyi okuduktan sonra ona yeni bir başlık bul:

Benim başlığım: _____

3. Olayları Doğru Sıraya Koy

Aşağıdaki olayları oluş sırasına göre numaralandır:

- [] Kalemın kırılması
- [] Ela'nın yeni kalem alması
- [] Kalemın verilmesi
- [] Sabah geç kalmak
- [] Sessiz kalınması

4. Duygu Eşleştirme

Aşağıdaki durumlara uygun duyguyu yaz:

Kalem kırıldığında: _____

Ela üzgün olduğunda: _____

Yeni kalem verildiğinde: _____

5. Ben Olsaydım...

Sen bu hikâyedeki anlatıcının yerinde olsaydın ne yapardın?

6. Değer Kartı Hazırla

Aşağıdaki değerlere uygun birer cümle yaz:

- Paylaşmak: _____

- Affetmek: _____

- Düşünerek konuşmak: _____

- Empati: _____

1. KONU: DİNLEME VE KONUŞMA

Topluluk Önünde Konuşma

+ Cevaplayalım

Topluluk önünde konuşmak zorunda kaldığınız bir anı hatırlıyor musunuz?

O an kendinizi nasıl hissettiniz ve sizce iyi bir konuşmacı olmak için nelere dikkat etmek gerekir?

+ Eğlenceli Dinleme Oyunu

Oyun: Kime konuştum ben?

Etkili dinleme, dikkat toplama ve akılda tutma becerilerini geliştirmek. Sınıftan 3-4 arkadaşınla kısa birer konuşma yapınız.

Diğer arkadaşlarınız dinlerken *not almak yok*, sadece dinlemeye odaklanılır.

+ Etkili Konuşmanın Gücü

Topluluk önünde konuşmaya dair özellikleri fark etmenizi, Dikkatli dinleme ve not alma becerilerinizi geliştirmenizi, Ses tonu, vurgu ve beden dilinin önemini örneklerle tanımanıza yardımcı olur.

Konuşurken saygı, dinlerken dikkat gerekir.

+ Araştırma Konusu Önerileri

Etkili konuşmanın sırları

Sunum kaygısı neden olur, nasıl aşılar?

Okullarda konuşma kulüpleri neden önemlidir?

+ TEMEL KAVRAMLAR

Panel: Belirli bir konuda, uzmanların sırayla görüşlerini ifade ettiği, dinleyicilere açık tartışma etkinliğidir.

Forum: Katılımcıların da görüş belirttiği, daha demokratik ve açık katılım sağlayan tartışma ortamıdır.

Tartışma: Zıt görüşlerin savunulduğu ve fikirlerin karşılıklı sunulduğu konuşma türüdür.

Sunum Yapma: Hazırlıklı bir şekilde bir grup ya da topluluk önünde bilgi verme konuşmasıdır.

Akıcı Konuşma: Konuşmanın duraksamadan, net, vurgulu ve anlaşılır bir şekilde yapılmasıdır.

1. KONU: DİNLEME VE KONUŞMA

1. Dinlediğini Anla ve Yanıtla

Hikâyeye veya konuşmaya göre aşağıdaki soruları cevapla:

- Konuşmayı yapan kişi kimdi?

- Konuşma hangi konuda yapıldı?

- Konuşmacı konuşmasına nasıl başladı?

- Bu konuşmanın amacı neydi?

2. Konuşmaya Yeni Bir Başlık Koy

Konuşmayı dinledikten sonra ona yeni bir başlık bul:

Benim başlığım: _____

3. Olayları Doğru Sıraya Koy

Aşağıdaki olayları oluş sırasına göre numaralandır:

- [] Konuşmanın bitmesi
- [] Konuşmacının heyecanlanması
- [] Dinleyicilerin dikkatle dinlemesi
- [] Konuşmanın başlaması
- [] Konunun açıklanması

4. Duygu Eşleştirme

Aşağıdaki durumlara uygun duyguyu yaz:

- Konuşmaya çıkmadan önce: _____
- Dinleyiciler dikkatle dinlediğinde: _____
- Konuşma başarıyla tamamlandığında: _____

5. Ben Olsaydım...

Sen bu konuşmayı yapan kişinin yerinde olsaydın ne yapardın?

6. Değer Kartı Hazırla

Aşağıdaki değerlere uygun birer cümle yaz:

Cesaret: _____

Özgüven: _____

Saygı: _____

1. KONU: DİNLEME VE KONUŞMA

Sesini ve Beden Dilini Etkili Kullan

Uygulama – Etkileşimli Etkinlik

Öğrenciler, öğretmenin sunduğu kısa hikâyelerden birini seçer ya da kendi yazdığı kısa bir olayı canlandırmak üzere hazırlar. Her öğrenci, hikâyedeki bir karakteri belirler ve karakterin ruh halini analiz eder. (Mutlu, kızgın, ürkek, cesur vb.)

Soralm-Cevaplayalım, Tartışalım

Hikâyeni anlatırken sesini nasıl kullandın?
Canlandırma yaparken en zorlandığın yer neresi oldu?
Beden dilinle karakteri nasıl anlattın?
Bir dahaki canlandırma çalışmasında neleri geliştirmek istersin?

Hikâyeye Ait Sözlük

Kısık ses- Çok az çıkan, zor duyulan ses.

Beden dili- El, kol, yüz gibi vücut bölümleriyle yapılan anlatım şekli.

Tebessüm- Hafifçe ve içten gülümseme.

Elif'in Sesi

Elif her zaman sessiz bir çocuktur. Okulda parmak kaldırırsa da sesi o kadar ince ve kısık çıkardı ki öğretmen bazen duyamazdı. Oysa Elif'in anlatacak çok şeyi vardı. Hikâyeler uydurur, oyuncaklarına roller verir, kendi kendine saatlerce konuşurdu. Ama iş sınıf önünde konuşmaya gelince, sesi sanki cebine girerdi. Bir gün öğretmenleri Gül Hanım, sınıfa bir duyuru yaptı. Yarın sınıfımızda bir *Hikâye Canlandırma Günü* yapacağız! Herkes sevdiği bir hikâyeyi seçip canlandırarak anlatacak. Ses tonu, vurgu, duraklama, hatta beden dili kullanmak çok önemli! Elif'in içi kıpır kıpır oldu. Evde her akşam kitaplardan okuduğu "Cesur Tavşan" hikâyesini çok severdi. Hemen karar verdi. O tavşanı canlandıracaktı! Ama bir sorun vardı...

Ya sesi yine kimseye ulaşmazsa?

O akşam Elif, aynanın karşısına geçti. Elini tavşan gibi çenesine koydu, gözlerini kocaman açtı. Ben Cesur Tavşanım! Karanlıktan korkmam! Sonra durdu. Bir daha söyledi. Bu kez biraz daha yüksek sesle. Her tekrarında sesini biraz daha cesurca kullandı. Ellerini açtı, mimiklerini çalıştırdı, hatta küçük bir sıçrama bile yaptı.

Ertesi gün sınıf doluydu. Herkes heyecanla sırasını bekliyordu. Elif'in sırası geldiğinde kalbi hızlı atmaya başladı ama bir şey fark etti. Aynada yaptığı çalışmaları hatırladıkça yüzüne bir tebessüm yerleşti. Sahneye çıktı, ellerini karnının önünde birleştirdi, derin bir nefes aldı ve başını dik tutarak başladı.

Ben Cesur Tavşanım! Karanlıktan korkmam! Sınıfta herkes sustu, gözler Elif'in üzerindeydi. Elif sesini bazen yumuşattı, bazen yükseltti. Ellerini hareket ettirdi, adım atarken sıçrayan bir tavşan gibi hopladı. Her kelimesinde, her duruşunda bir cesaret saklıydı.

Hikâye bittiğinde sınıf alkışlarla doldu.

Gül Öğretmen gözleri parlayarak yaklaştı.

Elif, sadece hikâyeyi değil, cesaretini de canlandırdın. Harikaydın!

Elif o gün şunu anladı. İçindeki sesi duyurmak için önce kendine inanmak gerekiyordu. Sesin gücü sadece yüksek çıkmakta değil, yüreğini de katabilmekteydi.

1. KONU: DİNLEME VE KONUŞMA

1. Dinlediğini Anla ve Yanıtlar

Hikâyeye göre aşağıdaki soruları cevapla:

1. Hikâyedeki ana karakter kimdi?

2. Elif hangi hikâyeyi canlandırmak istedi?

3. Elif, sahneye çıkmadan önce ne yaptı?

4. Öğretmeni Elif'e ne söyledi?

2. Hikâyeye Yeni Bir Başlık Koy

Hikâyeyi okuduktan sonra ona yeni bir başlık bul:

Benim başlığım: _____

3. Olayları Doğru Sıraya Koy

Aşağıdaki olayları oluş sırasına göre numaralandır:

- [] Elif sahnede konuşmaya başlar
- [] Elif'in içi kıpır kıpır olur
- [] Sınıf alkışlamaya başlar
- [] Öğretmen canlandırma günü duyurur
- [] Elif aynada prova yapar

4. Duygu Eşleştirme

Aşağıdaki durumlara uygun duyguyu yaz:

- Sahneye çıkmadan önce: _____
- Herkes Elif'i dikkatle dinlediğinde: _____
- Konuşma başarıyla tamamlandığında: _____

5. Ben Olsaydım...

Sen Elif'in yerinde olsaydın ne yapardın?

6. Değer Kartı Hazırla

Aşağıdaki değerlere uygun birer cümle yaz:

- Cesaret: _____
- Özgüven: _____
- Saygı: _____

1. KONU: DİNLEME VE KONUŞMA

✚ Eğlenceli Dinleme Oyunu

Oyun: Kime konuştum ben?

Etkili dinleme, dikkat toplama ve akılda tutma becerilerini geliştirmek.

Sınıftan 3-4 öğrenci sırayla kısa birer konuşma yapar.

Diğer öğrenciler dinlerken *not almak yok*, sadece dinlemeye odaklanılır.

SESİNİ VE BEDEN DİLİNİ ETKİLİ KULLAN

SESİNİ

Sesi açaltıp yükselterek konuş

VURGU

Önemli kelimeleri vurgulayarak söyle

BEDEN DİLİ

Hareketlerini ve duruşunu kullan

MİMİK

Yüz ifadelerini göster

Kendine inandığında, sesin herkese ulaşır.

✚ Cevaplayalım

Hepinizin içinde anlatmak istediği bir şey var. Peki, sizce neden bazı insanlar konuşurken kendini kolayca ifade edebilirken bazıları zorlanır?

Sahneye çıktığınızda sizi en çok ne heyecandırır?

Ses tonunuzu değiştirerek hangi duyguyu anlatabilirsiniz?

✚ Araştırma Konusu Önerileri

İletişim kurmanın en ilginç yolu.

Konuşmadan anlamak: beden dili ve mimikler.

Hikâye anlatıcıları: geleneksel masal anlatıcıları ve gölge oyunu okullarda konuşma kulüpleri neden önemlidir?

✚ Etkili Konuşmanın Gücü

Öğrencilerin topluluk önünde konuşmaya dair özellikleri fark etmelerini sağlamak.

Dikkatli dinleme ve not alma becerilerini geliştirmek.

Ses tonu, vurgu ve beden dilinin önemini örneklerle tanıtmak.

1. KONU: DİNLEME VE KONUŞMA

1. Anlama ve Düşünme Soruları

Aşağıdaki soruları kendi düşüncene göre cevapla:

Ses tonunu ne zaman alçaltırsın ne zaman yükseltirsin?

Bir konuşmayı dinlerken beden dilinden ne anlayabilirsin?

Bir konuşmacının yüz ifadesi (mimikleri) sana ne hissettirebilir?

Sen en çok hangi duyguyu anlatırken beden dilini kullanırsın?

Daha önce topluluk önünde konuştun mu? Ne hissettin?

2. Eşleştirme Etkinliği

Aşağıdaki kavramları doğru açıklamalarla eşleştir.

1. Ses Tonu
 2. Vurgu
 3. Mimik
 4. Beden Dili
- ✓ () Önemli kelimeleri belirgin şekilde söylemektir.
 - ✓ () El, kol hareketleri ve duruşla konuşmayı desteklemektir.
 - ✓ () Sesi alçaltıp yükselterek duyguları yansıtmaktır.
 - ✓ () Yüz ifadeleriyle duyguları göstermektir.

3. Rol Oynama Planı

Küçük bir hikâye seç. Aşağıdaki sorulara göre hazırlığını yap:

1. Hangi karakteri canlandıracaksın?
2. Karakterin konuşma şekli nasıldır?
3. Bedeninle nasıl bir hareket yapacaksın?
4. Hangi duyguyu göstermeyi planlıyorsun?

4. Değerli Bir Cümle Yaz

Aşağıdaki kavramlardan birini seç ve o kavrama uygun kısa bir cümle yaz:

Cesaret: _____

Özgüven: _____

Saygı: _____

1. KONU: DİNLEME VE KONUŞMA

Bilimsel Teknoloji

Bilimsel Teknoloji Nedir?

Bilim, dünyayı anlamamıza yardımcı olan bilgidir. Teknoloji ise insanların hayatını kolaylaştırmak için kullanılan araçlar ve yöntemlerdir. Bilimsel teknoloji, bu iki alanın birleşmesiyle ortaya çıkar. Bilim insanları araştırma yapar, deneyler yapar ve yeni bilgiler öğrenir. Bu bilgiler teknolojiye dönüştüğünde, günlük yaşamımızda kullandığımız birçok şey ortaya çıkar. Bilgisayarlar, telefonlar, elektrikli araçlar, hatta uzay roketleri bile! Bugün, ders çalışmak için bilgisayar kullanıyor, haberleri televizyondan izliyor, arkadaşlarımıza mesaj gönderiyoruz. Tüm bunlar bilimsel teknolojinin ürünüdür. Ayrıca sağlık alanında, ulaşımda ve tarımda da teknoloji büyük kolaylıklar sağlar. Ancak teknolojiyi bilinçli ve doğru kullanmak da çok önemlidir. Gerektiğinde kullanılmalı, doğru bilgiye ulaşmak için dikkatli olmalıyız. Unutma: Bilim ve teknoloji sayesinde hem öğreniriz hem de geleceği şekillendirebiliriz!

✚ Soralım-Cevaplayalım, Tartışalım

Bilgisayarı en çok hangi amaçla kullanıyorsun?

Bir poster hazırlasaydın hangi konuda olurdu?

Teknoloji olmasaydı hayatımızda neler eksik olurdu?

Bilgisayardan bilgi ararken nelere dikkat etmek gerekir?

✚ Uygulama– Etkileşimli Etkinlik

Öğrencilerin bilimsel bir konuda araştırma yaparak dijital araçlarla bilgi toplaması, bu bilgileri görsel ve yazılı şekilde sunması.

Televizyonda izlediği bir reklâmı yazar. Medya dilini çözümler, verilen mesajları değerlendirir.

✚ Hikâyeye Ait Sözlük

Bilim: Deney ve gözleme dayalı, sistemli bilgi edinme yolu.

Deney: Bir durumu test etmek ya da gözlemlemek için yapılan kontrollü uygulama.

Ulaşım: İnsanların ya da eşyaların bir yerden başka bir yere taşınması.

1. KONU: DİNLEME VE KONUŞMA

1. Anlama ve Düşünme Soruları

Aşağıdaki soruları kendi düşüncene göre cevapla:

- Teknolojiyi en çok hangi alanda kullanıyorsun?

- Bilgisayarı hangi amaçlarla kullanıyorsun?

- Sence teknolojinin faydaları mı daha fazla, zararları mı? Neden?

2. Eşleştirme Etkinliği

Aşağıdaki kavramları doğru açıklamalarla eşleştir:

- ✓ Bilim
 - ✓ Teknoloji
 - ✓ Robot
 - ✓ İnternet
1. () İnsanlar arasında bilgi alışverişi sağlayan dijital ağ
 2. () Bilgi üretmek için yapılan araştırmalar bütünü
 3. () Bilimi kullanarak araç ve yöntemler geliştirmek
 4. () Yazılım ile çalışan ve iş yapabilen makine

3. Rol Oynama Planı – Sunum Yapıyorum

Küçük bir sunum hazırlayıp sınıfa anlatacaksın. Aşağıdaki soruları cevapla:

- Sunumunun konusu nedir?

- Hangi teknolojik aracı kullanacaksın?

4. Değerli Bir Cümle Yaz

Aşağıdaki kavramlardan birini seç ve o kavrama uygun kısa bir cümle yaz:

1. Keşif: _____
2. Merak: _____
3. Bilgi: _____

Seçtiğim kavram: _____

5. Haydi Düşünelim!

Aşağıdaki teknolojik araçlardan hangisinin hayatını en çok kolaylaştırdığını düşünüyorsun? Neden?

Telefon

Bilgisayar

Televizyon

Ulaşım Araçları

Cevabım: _____

Neden: _____

1. KONU: DİNLEME VE KONUŞMA

Bilimle büyü, teknolojiyle geliştir.

✚ Cevaplayalım

Günlük hayatınızda kullandığınız hangi teknolojik alet, sizce en faydalısıdır? Neden? Bilim ve teknoloji hayatımızda olmasaydı neler farklı olurdu?

✚ Etkili Konuşmanın Gücü

Bilim insanları sadece araştırma yapmaz, aynı zamanda bulduklarını insanlara anlatmak zorundadır. İşte bu yüzden etkili konuşma, bilim ve teknoloji alanında çok önemlidir. Bilim ve teknoloji ile ilgili bir sunum yapacak olsan hangi konuyu seçerdin? Sen bir bilim insanı olsaydın ne icat ederdin?

✚ Medya Dilini Anlama ve Yorumlama

Medyada (televizyon, gazete, internet, sosyal medya vb.) kullanılan dili doğru şekilde çözümleme, verilen mesajı fark etme ve eleştirel bir gözle değerlendirme becerisidir. Ne söylediğini ve nasıl söylediğini fark etmek. Düşünmek, değerlendirmek ve kendi fikrimizi oluşturmak. Bilinçli, dikkatli ve sorgulayıcı olmak.

MEDYA DİLİNİ ANLAMA VE YORUMLAMA

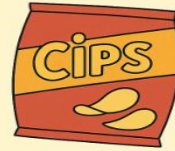
HABER

SOSYAL MEDYA

GAZETE

REKLAM

✚ Eğlenceli Bilim Teknoloji Oyunu

Oyun: Doğru mu, uydurma mı? Öğrenciler, söylenen cümlelerin bilimsel ve teknolojik açıdan doğru mu yoksa uydurma mı olduğunu tahmin eder! Öğretmen sınıfa sırayla bazı cümleler okur. (Bazıları doğru, bazıları komik şekilde uydurmadır!) Öğrenciler parmak kaldırarak “Doğru” veya “Uydurma” diye cevap verir.

✚ Araştırma Konusu Önerileri

Bilgisayarlar ilk ne zaman icat edildi? Evimizde hangi teknolojik araçlar var? Güvenli internet kullanımı nasıl olur?

1. KONU: DİNLEME VE KONUŞMA

1. Anlama ve Düşünme Soruları

Aşağıdaki soruları kendi düşüncene göre cevapla:

Evde ya da okulda en çok hangi teknolojik aracı kullanıyorsun?

Teknolojinin en faydalı yönü sence nedir?

Bir gün boyunca hiç teknoloji kullanmasaydın hayatın nasıl olurdu?

2. Kavram Eşleştirme

Aşağıdaki kavramları doğru açıklamalarla eşleştir.

(Harfi doğru açıklamanın yanına yaz.)

Kavramlar	Açıklamalar
A) Bilgisayar	() Görsel içerikleri gösteren iletişim aracı
B) İnternet	() Bilgi yazmak, çizmek, araştırma yapmak için kullanılan araç
C) Televizyon	() Web siteleri, videolar, oyunlar ile bilgiye ulaşmayı sağlar

3. Hayal Gücü Görevi: Geleceğin İcadı!

Hayal gücünü kullan!

Yeni bir teknoloji icat edecek olsan bu ne olurdu?

İcadının adı: _____

Ne işe yarar? _____

4. Kısa Cümle Yazma Etkinliği

Aşağıdaki kelimelerden birini seç. Onunla ilgili anlamlı, kısa bir cümle yaz.

Merak Keşif Bilgi

Seçtiğim kelime: _____

Cümlem: _____

5. Tercih ve Gerekçe: Teknoloji Seçimi

Aşağıdaki teknolojik araçlardan birini seç.

Hangisi senin için daha faydalı? Neden?

 Telefon

 Bilgisayar

 Televizyon

 Ulaşım Araçları

Seçimim: _____

Nedenini Açıkla: _____

6. Bilim İnsanına Mektup

Bir bilim insanına teşekkür mektubu yazmak istesen, ona ne yazardın?

Hayal et ki senin sayesinde dünyaya faydalı bir icat geliştirmiş.

2. Konu: DİL BİLGİSİ

Dil aileleri

Dersin Amacı:

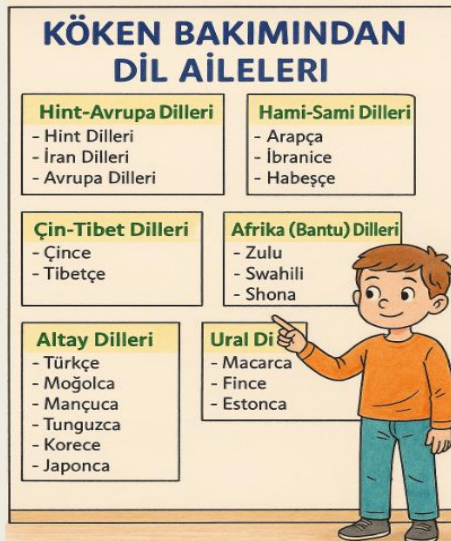
Öğrenciler, dillerin hangi özelliklerine göre gruplandırıldığını öğrenir.
Türkçenin hangi dil ailesine ait olduğunu ve nasıl bir yapıya sahip olduğunu kavrar.

Dil Aileleri ve Köken Bakımından Sınıflandırma

Diller, tarihî ve akrabalık ilişkilerine göre “köken” bakımından sınıflandırılır. Benzer sözcükler, yapı ve ses özelliklerine bakılarak dil aileleri oluşturulmuştur.

Ana Dil Aileleri:

Hint-Avrupa Dilleri: İngilizce, Fransızca, Almanca, Farsça, Hintçe
Hami-Sami Dilleri: Arapça, İbranice
Çin-Tibet Dilleri: Çince, Tibetçe
Bantu Dilleri: Afrika'nın orta ve güneyinde
Ural-Altay Dilleri: Türkçe, Moğolca, Mançuca, Japonca, Korece.

Köken Bakımından Diller (Dil Aileleri)

Diller, tarihsel olarak aynı dilden türeyen ve akrabalık gösteren gruplar hâlinde sınıflandırılır. Bu sınıflandırmaya dil ailesi denir.

Yapı Bakımından Dillerin Sınıflandırılması

Diller, sözcüklerin nasıl türetildiğine ve cümlelerin nasıl kurulduğuna göre yapı bakımından sınıflandırılır:

Çekimli Diller: Kelimenin iç yapısı değişir (Arapça, Almanca)

Eklemeli Diller: Eklerle yeni kelimeler yapılır (Türkçe, Fince)

Tek Heceli Diller: Kelimeler değişmez, kelime sırası önemlidir (Çince)

Türkçenin Dünya Dilleri Arasındaki Yeri

Köken Bakımından: Altay Dilleri Ailesi
Türkçe, köken bakımından Altay dil ailesinde yer alır. Bu aileye Moğolca ve Tunguzca gibi diller de dahildir.

Yapı Bakımından: Eklemeli Dil
Türkçe, yapı bakımından eklemeli bir dildir.

Kelimeler kök + ek şeklinde oluşturulur:
Örneğin: ev + ler + im + den → evlerimden

Türkçenin Yaygınlığı

Ana dili olarak konuşan sayısı yaklaşık 85-90 milyon kişidir.

Azerice, Özbekçe, Uygurca gibi kardeş Türk dilleriyle birlikte bu sayı 200 milyonu geçer.

Balkanlar, Orta Asya ve Uygur bölgesi dahil birçok bölgede aktif

2. Konu: DİL BİLGİSİ

1. Doğruyu İşaretle!

Aşağıdaki cümlelerde doğru olanların başına ☒, yanlış olanların başına ☐ koy.

- () Türkçe, Hint-Avrupa dillerine aittir.
- () Arapça bükümlü bir dildir.
- () Türkçe, kelimelere ekler getirerek yeni anlamlar oluşturur.
- () İngilizce, eklemeli bir dildir.
- () Çince, izole (tek yapılı) bir dildir.

2. Eşleştirme Etkinliği

Aşağıdaki kavramlarla açıklamaları doğru şekilde eşleştir.

Kavramlar	Açıklamalar
A) Hint-Avrupa Dilleri	() Türkçenin ait olduğu dil ailesi
B) Altay Dilleri	() İngilizce, Fransızca, Almanca gibi dillerin grubu
C) Eklemeli Dil	() Kelimelere çok sayıda ek getirilerek anlam kazandıran dil türü
D) İzole Dil	() Çince gibi, kelimeye ek getirmeyen dil türü

3. Haritayı Boya!

Altay Dilleri, Asya kıtasında konuşulmaktadır. Aşağıdaki haritada Asya kıtasını maviye, Avrupa kıtasını yeşile boy.

Türkçenin konuşulduğu yerleri küçük yıldızlarla işaretle.

Buraya sadeleştirilmiş kıtalar haritası yerleştirilebilir.)

4. Cümleyi Tamamla

Aşağıdaki cümleleri tamamla:

- A) Türkçe, köken bakımından _____ dilleri grubundadır.
- B) Yapı bakımından Türkçe, _____ bir dildir.
- C) Hint-Avrupa dillerine örnek olarak _____ ve _____ verilebilir.
- D) Türkçede eklerin geldiği yer genellikle kelimenin _____ kısmıdır.

5. Bulmaca – Dil Ailesi Avı!

Aşağıdaki bulmacada 5 farklı dil adı gizlenmiştir. Bulabilir misin?

(YATAY / DİKEY / ÇAPRAZ)

T Ü R K Ç E M A G E

A I N G İ L İ Z C E

R R U S Ç A X M Z İ

Ç F A R S Ç A H Ç O

A B A R A P Ç A İ P

J A P O N C A R D E

2. Konu: DİL BİLGİSİ

Dil Bilimi

Dilleri bilimsel olarak inceleyen bir bilim dalıdır.
Bu bilim dalına "linguistik" denir

Dil Bilimi

İnsanların nasıl konuştuğunu anlamak.
Diller arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları bulmak.
Türkçeyi daha iyi öğrenmek ve öğretmek.
Dil kurallarını anlamak.
Yabancı dil öğrenirken kolaylık sağlamak.

Soralım-Cevaplayalım, Tartışalım

İnsan dili nasıl oluşur?
Dillerin yapısı nasıldır?
Hangi kurallarla konuşuruz?

Yazılı mı Sözlü mü?

Annemle telefonda konuştum.
Gazetede okudum.
Arkadaşıma mesaj yazdım.
Okulda sunum yaptım.

Dil: İnsanlar arasında iletişimi sağlayan en önemli araçtır.

Dil Bilimi (Linguistik): Dili bilimsel olarak inceleyen bilim dalıdır.

Ana Dil: Bir kişinin doğup büyüdüğü çevrede öğrendiği ilk dildir.

Yazı Dili / Konuşma Dili: Yazılı iletişimde kullanılan biçim / Günlük hayatta kullanılan biçimdir.

Lehçe / Ağız: Aynı dilin bölgelere göre değişiklik gösteren türleridir.

İletişim Nedir

İletişim, insanların duygu, düşünce, bilgi ve isteklerini başkalarına aktarma sürecidir. Anlaşmak için konuşuruz, yazarız, işaret ederiz. Bu iletişimdir!

İletişim Türleri:

Sözlü İletişim; konuşarak yapılan iletişim

Yazılı İletişim; yazıyla yapılan iletişim

Beden Dili; jest, mimik, beden hareketleriyle

Tek Yönlü İletişim; sadece bir kişi bilgi verir

Çift Yönlü (Karşılıklı); iki kişi karşılıklı konuşur.

2. Konu: DİL BİLGİSİ

İşaretler Anlatmak

İşaret-Bir şeyi gösteren, belirten görsel/işitsel öge, doğrudan anlam içerir- Duman, alkış, kırmızı ışık.

Sembol- Soyut kavramları temsil eden kültürel işaret, anlamı öğrenilir/toplumsaldır- Kalp, terazi, bayrak.

Sinyal- Bir durumu bildiren uyarı ya da mesaj, Bilgi taşır ve harekete geçirir- Alarm, trafik lambası, zil sesi.

Doğal Dil-İnsanlar arasında doğal olarak gelişen diller. Türkçe, İngilizce, Arnavutça.

Yapay Dil- İnsanlar tarafından planlanarak oluşturulan diller. Esperanto, Python, Bilgisayar dili.

Lehçe- Aynı dilin bölgesel farklılıklar gösteren çeşitleri.

Standart Dil- Eğitimde ve resmi yerlerde kullanılan ortak dil şekli. Standart Türkçe.

İŞARET

Bir şeyi gösteren veya belirten öge

SEMBOL

Bir kavramı temsil eden işaret

SİNYAL

Bir durumu bildiren uyarı veya mesaj

Sence doğal dil mi daha önemli, yapay dil mi? Neden?

- İletişim sadece konuşarak ya da yazarak değil, beden dili ve işaretler gibi farklı yollarla da sağlanabilir. Dil bu iletişimde önemli bir araçtır.
- Yalnızca sözlü ya da yazılı değil, aynı zamanda işaretler ve görsel ifadelerle de gerçekleştirilebilir.
- İnsanlar konuşarak, yazarak ya da el hareketleriyle, yüz ifadeleriyle de anlaşılabilir.
- Jestler, mimikler ve işaretlerle de insanlar birbirini anlayabilir.

İletişim ve Dil Türleri

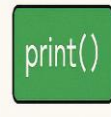
Sözlü

Yazılı

Doğal Dil

Yapay Dil

Beden Dili

Beden Dili

Lehçe

Standart Dil

2. Konu: DİL BİLGİSİ

1. Kavramları Eşleştir!

Aşağıdaki kavramlarla açıklamaları eşleştiriniz. Harfleri uygun yerlere yazınız.

Kavramlar	Açıklamalar
A) Ana Dil ()	Kişinin doğup büyürken ilk öğrendiği dildir.
B) Yazı Dili ()	Resmî metinlerde kullanılan, kurallara uygun yazı biçimidir.
C) Konuşma Dili ()	Günlük hayatta karşılıklı konuşurken kullandığımız dildir.
D) Dil Bilimi ()	Dili bilimsel olarak inceleyen alandır.
E) Ağız ()	Aynı dil içinde bölgesel farklılıklardır (örn: Karadeniz şivesi).

2. Boşlukları Dolduralım

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere uygun kavramları yazınız: (Ana Dil, İletişim, Beden Dili, Tek Yönlü, Yazılı İletişim)

_____, düşünce ve duyguların her türlü yolla aktarılmasıdır.

Televizyon yayınları bir örnektir: _____ iletişimdir.

Bir dilin ilk öğrenilen biçimi _____ olarak adlandırılır.

Mektup, kitap, mesaj gibi yollarla yapılan iletişim biçimi _____ olarak bilinir.

El kol hareketleri ve mimikler _____ olarak adlandırılır.

3. Doğru mu, Yanlış mı?

Parantez içine “D” (Doğru) veya “Y” (Yanlış) yazınız.

() Yazı dili her bölgede farklı şekilde konuşulur.

() Dil bilimi sadece yabancı dillerle ilgilenir.

() İletişim sadece konuşarak yapılır.

() Ana dil bireyin kendiliğinden öğrendiği ilk dildir.

() Konuşma dili resmî yazışmalarda kullanılır.

4. Sıralama Etkinliği: İletişim Türleri

Aşağıdaki iletişim türlerini *sözlüden yazılıya doğru* sıralayınız.

(Beden Dili, SMS, Sohbet, Mektup, Sunum)

Sıralama: _____

5. Yaratıcı Etkinlik: Karşılıklı İletişim Çizimi

Çift yönlü iletişim” nedir?

İki kişinin karşılıklı konuştuğu bir durumu **çizerek göster**. (Baloncuk, mimik, beden dili kullan.)

6. Düşün, Yaz!

Sence insanlar neden sadece yazı veya konuşma değil, beden dili de kullanır?

2. Konu: DİL BİLGİSİ

Türkçede Ses Bilgisi

Dilimizin en küçük yapı taşı sestir. Bu sesler çoğu zaman tek başına anlam taşımaz. Ancak konuşurken bu sesleri kullanarak kelimeler oluştururuz. Sesleri yazıya dökerken, her bir ses **harflerle** gösterilir.

Ünlülerin Özellikleri

Kalınlık-incelik: a, ı, o, u (kalın)- e, i, ö, ü (ince)
Darlık-genişlik: a, e (geniş)
- ı, i, o, ö, u, ü (dar)
Düzlük-yuvarlaklık: a, e, ı, i (düz)- o, ö, u, ü (yuvarlak)

Ünsüzlerin Özellikleri

- **Sert:** f, s, t, k, ç, ş, h, p
- **Yumuşak:** b, c, d, g, ğ, j, l, m, n, r, v, y, z

Türkçede Ses Olayları

Ses Olayı	Açıklama	Örnek
Ünlü Türemesi	Bazı kelimelere ek geldiğinde, araya fazladan bir ünlü girer.	yan + -ıver → yanıver genç + -e → gencecik
Ünsüz Türemesi	Bazı kelimelere ek geldiğinde, fazladan bir ünsüz harf ortaya çıkar.	his + -etmek → hissetmek af + -etmek
Kaynaştırma	İki ünlü yan yana gelemediği için araya bazı harfler girer. Bu harfler: y, n, ş, ç	anne + i → annesi okul + u → okulu
Ünlü Düşmesi	Bazı kelimelere ek geldiğinde, kelimenin içindeki bir ünlü düşer.	burun + um → burnum ağız + ı → ağız
Ünsüz Düşmesi	İki kelime birleşirken, aradaki bir ünsüz harf düşer	küçükçük → küçücük ufacık

Türkçedeki Sesler

Türkçede konuşmamızı sağlayan 29 farklı ses vardır. Bu sesler, ağızdan çıkış şekillerine göre iki gruba ayrılır:
Ünlü (sesli) harfler: Konuşurken ses tellerimiz titreşir, ses açık ve net çıkar. Türkçede 8 tane ünlü harf vardır: a, e, ı, i, o, ö, u, ü
Ünsüz (sessiz) harfler: Tek başına söylenemez, mutlaka bir ünlüyle birlikte kullanılır. Türkçede 21 tane ünsüz harf vardır: b, c, ç, d, f, g, ğ, h, j, k, l, m, n, p, r, s, ş, t, v, y, z
Unutma! Her harf, bir sesi temsil eder. Harfleri tanımak, doğru okumak ve güzel yazmak için sesleri iyi bilmeliyiz.

Ünlü ve Ünsüz Uyumu

Büyük Ünlü Uyumu: Bir kelimenin içindeki ünlü harflerin hepsi kalın ya da hepsi ince olur.

Küçük Ünlü Uyumu: Yuvarlak ünlülerden sonra gelen ünlü harfler belirli kurallara göre seçilir.

Ses Olayı Posterİ – Drama Oyunu

Ses olaylarını hareket ve görselle anlatınız. Nasıl Oynanır?

Gruplar kurulur. Her grup bir ses olayı seçer. (Ünlü düşmesi, ünsüz türemesi vb.) Grup bir kelime seçer ve o ses olayını küçük bir tiyatro/drama ile anlatır.

Örn: “ağız + ı → ağızı ✗ / ağız + ı → ağızı ✓ → Ünsüz düşmesi”

Jüri (diğer öğrenciler veya öğretmen) en yaratıcı anlatımı seçer.

2. Konu: DİL BİLGİSİ

1. Boşluk Doldurma

Aşağıdaki cümleyi uygun kelimelerle tamamlayınız.

İnsanların konuşurken çıkardığı ve yazıda harflerle gösterilen seslere _____ denir. Bu seslerin yazıdaki karşılığına ise _____ denir.

2. Yaz ve Açıkla

Aşağıdaki kelimelerde hangi ses olayı var? Noktalı yerlere yaz.

1. el + i → eli → Ses olayı: _____
2. ağız + ı → ağız → Ses olayı: _____
3. his + et → hisset → Ses olayı: _____
4. araba + ı → arabayı → Ses olayı: _____
5. genç + e → gence → Ses olayı: _____

3. Hikâyeyi Tamamla

Aşağıdaki mini hikâyedeki boşluklara uygun ses olaylı kelimeleri yerleştir.

Sabah _____ (kitap) elime aldım. Sayfalarını çevirdim.

Derken _____ (burun) çekerek içeri girdi.

Çok _____ (üzüm) yediği için karnı ağrıyordu.

“_____ (af) et!” dedi bana. Ben de ona sarıldım.

4. Sınıflandırma

Aşağıdaki harfleri “Ünlü” ve “Ünsüz” olarak ayırınız.

Harfler: a – b – e – k – ü – d – ç – ı – i – l

Ünlüler Ünsüzler

5. Kelime Oluştur

Aşağıdaki kök ve eklerle yeni kelimeler oluşturun ve hangi ses olayının gerçekleştiğini yazınız.

Kök: "burun"

Ek: "-u"

Yeni kelime: _____

Ses olayı: _____

6. Doğru Hali Hangisi?

Aşağıdaki kelimelerden doğru yazılmış olanı işaretleyiniz.

A) agzı

B) ağız

C) ağızı

D) agız

2. Konu: DİL BİLGİSİ

Adlar-İsimler

Adlar; çevremizde gördüğümüz canlıları, cansız varlıkları, düşünce ve duyguları karşılayan kelimelerdir.

Adlar sayesinde varlıkların adını öğrenir, onları tanır ve anlatabiliriz.

Olularına Göre Adlar

Somut İsimler: Beş duyu organımızla (görme, işitme, koklama, tatma, dokunma) algılayabildiğimiz varlıkları karşılayan adlardır. **Örnek:** masa (gözle görülür, elle dokunulur), çiçek (görülür, oklanır), elma (görülür, tadılır, koklanır).

Soyut İsimler: Beş duyu organımızla algılayamadığımız, yalnızca düşünce yoluyla kavrayabildiğimiz, **zihinsel veya duygusal kavramları** karşılayan isimlerdir. **Örnek:** mutluluk, sevgi, korku.

Tartışalım:

Öğrencilere düşünceleri için aşağıdaki tartışma soruları sorulur. Sınıfça konuşulur:
Tüm kelimelerin bir adı olmasaydı, insanlar birbirini nasıl anlardı?
Bir varlığa isim vermek onu özel yapar mı?
Bazı kelimeler hem fiil hem de isim olabilir mi? (örnek: koşu – koşmak)

Adların Türleri

Anlamlarına Göre Adlar:

Özel Adlar: Belirli bir varlığa verilen isimlerdir. **Örnekler:** Ayşe, Ankara, Van Gölü, Türkiye, Atatürk

Ortak (Cins) Adlar: Aynı türden varlıkların her birine verilen genel isimlerdir. **Örnekler:** masa, çocuk, ülke, göl, öğretmen.

Sayılarına Göre Adlar

Tekil (Yalın) Adlar: Bir tek varlığı karşılayan adlardır. **Örnekler:** çocuk, kitap, ev, kuş, kalem

Çoğul Adlar: Birden çok varlığı karşılayan adlardır. Çoğul eki -ler / -lar alır. **Örnekler:** çocuklar, kitaplar, kuşlar, evler, kalemler.

Topluluk Adları: Çoğul eki almadan, çokluk (birden çok varlık) anlamı taşıyan adlardır.

Tekil gibi görünür ama anlamca çoğuldur. **Örnekler:** ordu, sınıf, takım, aile, sürü.

Soralım – Cevaplayalım – Tartışalım

İsim ne demektir?

Bir kelimenin isim olduğunu nasıl anlarız?

Senin ismin de bir isim midir? Neden?

Hiç duyguları anlatan bir isme örnek verebilir misin?

Fiillerden oluşan bir isme örnek verebilir misin?

Uygulama – Etkileşimli Etkinlik

Öğrenciler 3 kişilik gruplara ayrılır.

Her grup şu başlıklardan birini araştırır:

Anlamına göre adlar: Somut – Soyut

Oluşuna göre adlar: Basit – Türemiş – Birleşik

Sayılarına göre adlar: Tekil – Çoğul – Topluluk

2. Konu: DİL BİLGİSİ

✚ Sayılarına Göre Adlar

Tekil Adlar: Tek bir varlığı karşılayan adlardır.

Örnek: öğrenci, kalem, ağaç.

Çoğul Adlar: Birden fazla varlığı ifade eder. Genellikle "-ler, -lar" eki alır.

Örnek: çocuklar, ağaçlar, kitaplar

Topluluk Adları

Çoğul eki almaz ama anlamca çokluk (grup) bildirir.

Örnek: ordu, sürü, takım,

✚ Özel Ad

Bir kişiye, yere, kuruma ya da varlığa tek başına ait olan özel adlardır.

Bu isimler büyük harfle başlar ve başka varlıkları değil, sadece birini anlatır.

Örnekler:

Kişi Adı: Zeynep, Ahmet

Şehir Adı: İzmir, Paris

Ülke Adı: Makedonya, Japonya, Türkiye

Yer Adı: Boğaziçi Köprüsü, Uludağ

Kurum Adı: TED Koleji, Türk Hava Yolları

Kitap/Film Adı: Harry Potter, Küçük Prens

Hayvan Adı (özel verilmişse): Pamuk (kedi), Karabaş (köpek)

✚ Soralım–Cevaplayalım

Sınıfta aşağıdaki sorular öğrencilere sırayla sorulur. Herkes kendi fikrine göre cevap verir.

Ad ne demektir?

Bir kelimenin isim olduğunu nasıl anlarız?

Senin ismin de bir isim midir?

Neden?

Hiç duyguları anlatan bir isme örnek verebilir misin?

Fiillerden oluşan bir isme örnek verebilir misin?

✚ Uygulama – Etkileşimli Etkinlik

Öğrenciler 3-4 kişilik gruplara ayrılır. Her gruba bir kâğıt verilir ve şu görevler yazılır: Aşağıdaki başlıklara göre 3'er örnek isim yazınız:

Canlı varlık ismi

Cansız varlık ismi

Duygu/kavram ismi

Fiilden türetilmiş isim

✚ Tartışalım

Öğrencilere düşünceleri için aşağıdaki tartışma soruları sorulur. Sınıfça konuşulur:

“Tüm kelimelerin bir adı olmasaydı, insanlar birbirini nasıl anlardı?”

“Bir varlığa isim vermek onu özel yapar mı?”

“Bazı kelimeler hem fiil hem de isim olabilir mi? (örnek: koşu – koşmak)

2. Konu: DİL BİLGİSİ

1. Aşağıdakilerden hangisi özel addır?

- A) masa B) çocuk C) İstanbul D) kalem

2. “Öğrenciler sınıfa girdi.” cümlesindeki “öğrenciler” kelimesi hangi tür ada örnektir?

- A) Tekil ad B) Topluluk ad C) Çoğul ad D) Türemiş ad

3. Aşağıdaki kelimelerden hangisi türemiş addır?

- A) masa B) gözlük C) göl D) çiçek

4. Aşağıdaki adlardan hangisi topluluk adıdır?

- A) asker B) masa C) ordu D) kalem

5. “Kalemlik” kelimesi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Basit ad B) Özel ad C) Türemiş ad D) Çoğul ad

6. Aşağıdaki kelimelerden hangisi birleşik addır?

- A) gözlük B) elma C) kuşburnu D) güzellik

7. “Türkiye, çok güzel bir ülkedir.” cümlesinde geçen özel adı yazınız:

8. “Takım, maçı kazandı.” cümlesinde geçen adın türü nedir?

9. “Güzellik yarışması televizyonda yayımlandı.” cümlesindeki “güzellik” kelimesinin türünü yazınız:

10. Aşağıdaki kelimeleri uygun kutulara yazınız:

Kelimeler: masa, Van Gölü, öğrencilik, çocuklar, hanımeli

Özel Ad Türemiş Ad Çoğul Ad Birleşik Ad

2. Konu: DİL BİLGİSİ

Yapılarına Göre Adlar

Adlar, yapılarına göre basit, türemiş ve birleşik adlar olmak üzere üçe ayrılır. Bu ayrım, adın kökü, ek alıp almadığı ve kaç kelimeden oluştuğuna göre yapılır.

Basit Ad

Hiçbir yapım eki almamış, tek kökten oluşan adlardır.

Örnekler: masa, kitap, ev, çocuk, kuş

Unutma: Çekim eki alsa bile yapısı değişmez.

Evde: Basit addır çünkü "ev" yapım eki almamıştır.

Türemiş Ad

İsme veya fiile yapım eki eklenerek oluşturulan adlardır.

Örnekler: Öğretmen (öğret + men), Balıkçı (balık + çı), Gözlük (göz + lük)
İpucu: Yeni bir anlam kazandıran -cı, -lık, -li, -siz gibi ekleri gördüğünde, o ad büyük ihtimalle türemiştir!

Birleşik Ad

İki ya da daha fazla kelimenin birleşmesiyle oluşan adlardır.

Örnekler: Aslanpençesi, Atatürk, Denizyıldızı, Hanımeli.

Bazen birleşirken kelimeler anlam değiştirir.

Örnekler: Gözlük türemiş addır, Gözyaşı birleşik addır.

Uygulama – Etkileşimli Etkinlik "Adın Yapısı Ne?"

Her öğrenciye 6 kelimelik bir liste verilir.

Görev: Kelimeleri yapılarına göre sınıflandır.

Soralım–Cevaplayalım

Öğretmen öğrencilerle birlikte tahtada şu soruları tartışır:

"Masa" kelimesi basit ad mı, türemiş ad mı? Neden?

"Bahçelik" kelimesi neden türemiş addır?

"Gökkuşağı" birleşik ad mı? Hangi kelimeler birleşmiş olabilir?

"Gözlükçü" kelimesinde kaç yapım eki vardır?

"Kalemlik" kelimesine başka hangi yapım ekleri eklenebilir?

Her soruda öğrenciler örnekle birlikte açıklama yapar.

Tartışalım:

Türemiş adlar mı daha sık kullanılır, yoksa basit adlar mı?

Gruplar ikiye ayrılır:

Grup 1: Basit adların günlük yaşamda daha sık kullanıldığını savunur.

Grup 2: Türemiş adların dilimizde daha çok yer kapladığını savunur.

Tartışma sonunda her grup, argümanlarını örneklerle destekler.

Öğretmen, birleşik adların neden farklı bir yapıda değerlendirildiğini açıklayarak tartışmayı özetler.

2. Konu: DİL BİLGİSİ

1. Aşağıdaki kelimelerden hangisi türemiş addır?

- A) masa
- B) gözlük
- C) kedi
- D) okul

2. “Elma” kelimesi hangi yapıdadır? Nedenini yaz.

Yanıt: _____

3. İki kelimenin birleşmesiyle oluşan adlara ne denir? 3 örnek yaz.

Örnekler: _____

4. Aşağıdaki kelimeleri yapılarına göre gruplara ayır.

Kelime Listesi: oyuncak, masaüstü, okul, balıkçı, çamaşır makinesi

- Basit: _____
- Türemiş: _____
- Birleşik: _____

5. “Bahçelik” kelimesi neden türemiş addır? Açıkla.

Yanıt: _____

6. Sen de bir türemiş ad üret. Kökünü ve ekini yaz.

Yeni kelime: _____

Kök: _____

Yapım eki: _____

7. Birleşik adlar genellikle kaç kelimeden oluşur? Her biri için örnek birer birleşik ad yaz:

- İki isim birleşerek oluşan:
- Fiil + isim ile oluşan:
- İsim + sıfat ile oluşan:

8. “Su şişesi” ifadesi birleşik ad mıdır? Cevabını gerekçesiyle yaz.

Yanıt: _____

9. Hayalî bir nesne adı üret ve bu adın yapısını açıkla.

Kelime: _____

Bu kelime hangi yapıdadır? _____

Neden? _____

2. Konu: DİL BİLGİSİ

Anlamlarına Göre Sıfatlar

➤ Ön Adlar Sıfatlar

Sıfat (Ön Ad): cümlede isimlerin önüne gelerek o ismin nasıl bir varlık olduğunu anlatan kelimelerdir. Bu kelimeler, varlıkların rengini, şeklini, sayısını, durumunu veya yerini gösterir. Genellikle ismin önünde yer alırlar.

➤ Anlamlarına Göre Sıfatlar

Niteleme Sıfatı: İsmi durumunu, rengini, şeklini, ölçüsünü ya da niteliğini bildirir.

Örnek: *uzun yol, tatlı elma, soğuk su*
Belirtme Sıfatları: İsmi belirtme görevi üstlenir, kaç tane, hangisi, nasıl gibi sorulara cevap verir.

İşaret Sıfatı: İsmi işaret yoluyla belirtir.

Örnek: *bu kitap, şu ev, o çocuk*

Sayı Sıfatı: İsmi sayı yönüyle belirtir.

Örnek: *beş defter, üçüncü öğrenci, yarım elma*

Belgisiz Sıfat: İsmi kesin olarak değil, belirsiz şekilde belirtir.

Örnek: *bazı günler, birkaç öğrenci, her çocuk*

Soru Sıfatı: İsmi soru yoluyla belirtir.

Örnek: *Hangi kitap? Kaç kişi? Ne*

➤ Soralım- Cevaplayalım

Aşağıdaki soruları arkadaşınla tartışıp cevapla:

Sıfatlar olmasaydı cümleler nasıl olurdu?

En çok hangi tür sıfatı kullanıyorsun?

Neden?

➤ Sıfatlarda Anlam

Sıfatlar, bir ismi **nitelik** veya **belirtme** yönünden etkileyerek onu **açıklar, sınırlar** ya da **nitelendirir**.

Ancak sadece türlerini bilmek yetmez; **anlam üzerindeki etkilerini** de kavramak gerekir.

Sıfatlarda Anlam Özellikleri

Sıfatlar anlamlarına göre cümlede birçok farklı görevi yerine getirir. İşte bazı önemli sıfat anlamları:

Renk Bildiren Sıfatlar

Örnekler: kırmızı elbise, beyaz masa, siyah kalem

Cümlede ismin rengini belirtir.

Şekil Bildiren Sıfatlar

Örnekler: yuvarlak masa, kare halı, uzun koridor

İsmi şeklini ya da görünüşünü bildirir.

Durum (Nitelik) Bildiren Sıfatlar

Örnekler: yorgun adam, akıllı öğrenci, sessiz oda

Varlığın nasıl olduğunu anlatır.

Zaman Bildiren Sıfatlar

Örnekler: eski ev, yeni ayakkabı, dünkü haber. İsmi hangi zamana ait olduğunu belirtir.

Miktar ve Nicelik Bildiren Sıfatlar

Örnekler: birkaç kitap, çok öğrenci, az su

İsmi ne kadar olduğunu gösterir.

Konum Bildiren Sıfatlar

Örnekler: ön kapı, arka sıra, üst kat

Varlığın nerede olduğunu ifade eder.

Sıfatlarda Anlam

Sıfatlar, bir ismi **nitelik** veya **belirtme** yönünden etkileyerek onu **açıklar, sınırlar** ya da **nitelendirir**.

Ancak sadece türlerini bilmek yetmez; **anlam üzerindeki etkilerini** de kavramak gerekir.

➤ Tartışalım

Pekiştirilmiş sıfatlar anlatımı güçlendirir mi? Gruplara ayrılarak fikirlerinizi söyleyin. Örneklerle destekleyin

2. Konu: DİL BİLGİSİ

Çalışma Soruları

1. Aşağıdaki kelime gruplarındaki sıfatları bulunuz:

(kırmızı çanta, beş elma, bu masa, bazı öğrenciler, kaç kitap)

2. Verilen sıfatlara uygun isimler yazınız:

(yeşil, üç, bu, birkaç)

3. Aşağıdaki cümlelerdeki sıfatları bularak türlerini yazınız.

4. 5 tane niteleme sıfatı kullanarak yeni cümleler kurunuz.

5. 5 tane belirtme sıfatı (işaret, sayı, belgisiz, soru) kullanarak cümleler kurunuz.

6. Resimde gördüğünüz nesneleri sıfatlarla tanımlayınız (renk, sayı, şekil vb.).

7. Cümlelerdeki altı çizili sıfatları bulun ve hangi tür olduğunu yazın.

8. Kendi arkadaşınızı en az 3 sıfat kullanarak tanıtır.

Etkinlikler

Sıfat Avı: Sınıf içinde bir sıfat avı oyunu oynayın. Öğretmen sınıfta gördüğü nesneleri sıfatlarla tanımlar, öğrenciler bu nesneleri bulur.

Sıfat Kartları: Farklı sıfatların yazılı olduğu kartlar hazırlayın. Öğrenciler karttaki sıfatı bir isimle eşleştirir.

Sıfat Zinciri: Bir öğrenci bir sıfat ve isim söyler (ör. mavi defter), diğer öğrenci önceki isme yeni bir sıfat ekleyerek zinciri devam ettirir.

2. Konu: DİL BİLGİSİ

Adıllar (Zamirler)

Cümlede isimlerin yerine kullanılan kelimelerdir. Böylece aynı ismi tekrar tekrar söylemeye gerek kalmaz, anlatım daha kısa ve akıcı olur. Günlük konuşmada ve yazılı metinlerde çok sık kullanılır. Zamirler, anlamlarına ve görevlerine göre farklı türlere ayrılır.

Örnek: Ali çok çalışkandır.
O, derslerinde başarılıdır.
Bu kitap çok güzelmiş.
Onu hemen almalıyım.

İşaret Zamirleri

Varlıkları işaret yoluyla gösterir.

bu, şu, o, bunlar, şunlar, onlar

Örnekler:

Bu çok pahalı.

Şunlar benim kitaplarım.

Belgisiz Zamirler

Belirli bir kişiyi veya nesneyi göstermeyen zamirlerdir.

bazıları, hiçbiri, birkaçı, herkes, kimse, hepsi

Örnekler:

Bazıları sınava hazırlanıyor.

Hiçbiri doğru cevabı bulamadı.

Kavramlar ve Türleri

Kişi Zamirleri

Konuşmaya katılan kişi veya kişileri ifade eder.

1. Tekil: ben

1. Çoğul: biz

2. Tekil: sen

2. Çoğul: siz

3. Tekil: o

3. Çoğul: onlar

Örnekler: Ben okula gidiyorum.

Onlar dün bize geldiler.

Soru Zamirleri

Varlıkların yerini soru yoluyla tutan zamirlerdir.

kim, ne, hangisi, kaç

Örnekler:

Kim geldi?

Hangisi senin kalemin?

Uygulama – Etkileşimli Etkinlik

Adılları doğru türüyle eşleştirme

Nasıl Oynanır?

Tahtaya veya masa üstüne iki sütun hazırlanır:

Adıllar (ben, sen, o, bu, şu, bazı, kim vb.)

Türleri (Kişi, İşaret, Belgisiz, Soru)

Öğrenciler sırayla gelir, bir adılı doğru türün yanına yapıştırır veya yazar.

Sorahım-Cevaplayalım

Günlük konuşmamızda adılları neden kullanırız?

Adılları hiç kullanmasaydık konuşmalarımız nasıl olurdu?

Tartışalım

Adıllar olmasaydı iletişim kolay mı olurdu, zor mu? Neden?

Sizce hangi tür adıllar günlük hayatta en çok kullanılıyor?

Adılları fazla kullanmak mı yoksa hiç kullanmamak mı daha sorunlu?

2. Konu: DİL BİLGİSİ

Kim, Bu ve Biz

Bir gün biz (okuldan çıkıyorduk. Bahçede o elinde bir kitapla oturuyordu.

Bu kimin kitabı? diye sordum. Benim ama biraz eski, dedi. Sonra yanımıza biri geldi. Kim bu kitabı bana verecek?" diye sordu.

Ben sana verebilirim, dedim. Hayır, şu raftaki kitap daha güzel, dedi.

Biz gülererek kitapları aldık ve kütüphaneye doğru yürüdük.

**Ben varım, sen varsın,
biz harikayız!**

ADILLAR

**KİŞİ
ADILLARI**

ben biz
o

**İŞARET
ADILLARI**

bu şu
o bunlar

**BELGİSİZ
ADILLARI**

bazı hiçbir
herkes

**SORU
ADILLARI**

kim ne
hangi kaç

Değerlendirme Ölçütleri

Doğru adıl bulma.
Türünü doğru belirleme.
Hikâyeyi mantıklı şekilde
yeniden yazma.
Yaratıcılık ve grup
çalışmasına katılım.

Hem yazılı hem görsel destekli öğrenme.

Çalışma kâğıdında kısa metin,
resimler olur.

Metinden zamirler bulunur,
resimlerle eşleştirilir (ör. bu
resimdeki kalem).

Öğrenciler kendi cümlelerini de
resimler üzerinden kurar.

Sözlü anlatımda işaret ve soru zamirlerini doğru kullanma.

Öğrencilerden biri sahnede sadece
işaret zamiri kullanarak (bu, şu, o) bir
nesneyi ya da yönü tarif eder.

Diğer öğrenciler kim, ne, hangisi gibi
soru zamirleriyle ipuçlarını sorar.

Doğru tahmin eden yeni pantomim
oyuncusu olur/

2. Konu: DİL BİLGİSİ

1. Aşağıdaki cümlelerdeki zamirleri bulun ve türlerini yazın:

(Ben seni arayacağım. / Şunlar bizim kitaplarımız.)

2. Boşluklara uygun zamirleri yazınız:

(____ çok çalışıyor. / ____ bu kalemi aldı mı?)

3. Resimde gördüğünüz nesneleri ve kişileri zamir kullanarak tanımlayın.

4. Verilen zamirleri kullanarak 5 farklı cümle kurun: (ben, şu, hepsi, kim, o)

5. Kendi ailenizi tanıtan 4 cümle yazın, en az 3 cümlede zamir kullanın.

Etkinlikler

Zamir Avı: Öğretmenin verdiği kısa metinde geçen zamirleri bulun ve türlerine göre ayırın.

Boşluk Doldurma: Eksik bırakılan cümlelerde uygun zamirleri tamamlayın.

Zamir Kart Oyunu: Zamirlerin yazılı olduğu kartları uygun cümlelerle eşleştirin.

Soru-Cevap Yarışı: Bir öğrenci soru zamiri ile soru sorar, diğeri cevaplar.

Yer Değiştirme: Bir cümledeki isimleri zamirlerle değiştirerek tekrar söyleyin.

Hikâye: Bir gün biz parka gittik. Orada küçük bir köpek vardı. Onu çok sevdik. Sonra o, yanımıza geldi ve bizimle oynamaya başladı. Kim bu köpeğin sahibi acaba? Belki de sahibi burada değildir.

Adılları Bulma: Yukarıdaki hikâyede geçen tüm adılları altını çizerek bulun.

Adıl Türünü Yazma: Bulduğunuz her adılın yanına türünü yazın.

Örnek: biz - Kişi Zamiri

Adılları Değiştir – Hikâyeyi Yeniden Yaz: Hikâyedeki bazı adılları değiştirerek farklı bir versiyon oluşturun.

(Örnek: biz - onlar)

Adıl Balonları: Hikâyeden bir sahne çizin ve karakterlerin konuşma balonlarına adıl içeren cümleler yazın.

2. Konu: DİL BİLGİSİ

✚ Kelime ve Kelime Grupları

Dilimizde kelimeler, cümle içinde farklı görevler üstlenir. Bazıları nesne, kavram veya varlıkları karşılar (isimler); bazıları hareketi veya oluşu anlatır (fiiller). Ancak bazı kelimeler vardır ki tek başına bir anlam taşımaktan çok, cümledeki diğer kelimelerin anlamlarını, bağlarını veya duygusal tonunu belirler.

✚ İlgeç (Edat)

İlgeçler (edatlar), tek başına anlam taşımayan; kendinden önceki kelime ile sonraki kelime arasında anlam ilgisi kuran kelimelerdir. Cümlede yardımcı görevleri vardır.

Örnek: Senin için geldim. (Amaç ilgisi kurar.)

Yağmura rağmen dışarı çıktı. (Zıtlık ilgisi kurar.)

• Yaygın İlgeçler

İçin, gibi, kadar, göre, ile, üzere, rağmen, dolayı, dolayıyla, hakkında
Görevleri

Amaç: Bu kitap senin için alındı.

Karşılaştırma: Boyu bana göre kısa.

Benzetme: Yüzü ay gibi parlıyordu.

Zıtlık: Yorgun olmasına rağmen çalıştı.

✚ Bağlaç

Bağlaçlar, kelimeleri, kelime gruplarını veya cümleleri birbirine bağlayan kelimelerdir. Tek başına anlamları olabilir ama cümleye kattıkları esas görev bağlamadır.

Örnek: Ali ve Ayşe geldi.

Ders çalıştı ama sınavı geçemedi.

• Yaygın Bağlaçlar

ve, ile, fakat, ama, çünkü, ya... ya, hem... hem, ne... ne, veya, yahut, üstelik, oysa, halbuki, ancak.

• Bağlaçların Görevleri

Eş görevli kelimeleri bağlar: Mert ve Zeynep geldi.

Cümleleri bağlar: Sınavdan iyi not aldı çünkü çok çalıştı.

Karşıtlık bildirir: Çok çalıştı, ama başarılı olamadı.

✚ Belirteç (Zarf)

Belirteçler (zarflar), fiilleri, filimsileri, sıfatları veya diğer zarfları anlamca etkileyen kelimelerdir. Cümlede zaman, yer-yön, durum, miktar veya soru anlamı katarlar.

Örnek: Çabuk geldi. (Gelişim hızını belirtir.)

Çok güzel konuştu. (Sıfatı etkiler.)

• Belirteç Çeşitleri:

• Durum Zarfları: Nasıl?

Yavaşça yürüdü.

Eylemin nasıl yapıldığını belirtir.

• Zaman Zarfları: Ne zaman?

Yarın gideceğiz. Eylemin zamanını bildirir.

• Yer-Yön Zarfları: Nereye?

Nerede? Nereden? İleri gitti.

Eylemin yönünü belirtir.

• Miktar Zarfları: Ne kadar?

Çok çalıştı. Eylemin miktarını, derecesini anlatır.

• Soru Zarfları: Ne zaman?

Nasıl? Ne kadar? Ne zaman döneceksin? Soru anlamı katar.

✚ Ünlem

Ünlemler, duyguları (sevinç, üzüntü, şaşkınlık, korku vb.) veya seslenme ve hitap ifadelerini anlatan kelimelerdir.

Örnek: Ah! Keşke gitmeseydin.

Hey! Dikkat et.

Ünlem Türleri

Duygu Ünlemleri: Ah, oh, of, eyvah, tüh

Seslenme Ünlemleri: Hey, yahu, bre, be

Doğa Sesleri: miyav, hav, gür, şır.

2. Konu: DİL BİLGİSİ

1. Tanıyalım

Aşağıdaki tanımları doğru kelime türüyle eşleştirin:

Fiilleri, sıfatları veya zarfları anlamca etkileyen kelimelerdir.

Tek başına anlamı olmayıp kelimeler arasında anlam ilgisi kurar.

Cümleleri veya kelimeleri birbirine bağlar.

Duyguları, seslenmeleri veya tepki ifadelerini belirtir.

Kelimeler: İlgiç (Edat) – Belirteç (Zarf) – Bağlaç – Ünlem

2. Boşluk Doldurma

Cümlelerdeki boşluklara uygun kelimeleri yazınız.

Çok yorulmuştu, ... yine de pes etmedi.

Ahmet, sınava senin ... hazırlandı.

Düşeceksin

Çocuklar bahçede ... oynuyor.

3. Ayırt Edelim

Aşağıdaki altı çizili kelimelerin türlerini belirtiniz:

Yağmura rağmen pikniğe gittik.

Ne zaman geleceksin?

Kitapları topladı ve yerine koydu.

Tüh! Cüzdanımı evde unutmuşum.

4. Cümle Kurma

Verilen kelimelerle anlamlı ve kurallı cümleler yazınız:

çünkü

kadar

hemen

oh

5. Mini Test

Çok kelimesi hangi tür kelimeyi etkiliyorsa ona göre hangi türdür?

Gibi kelimesi hangi tür kelime grubuna girer?

Ünlemler cümlede her zaman başta mı yer alır?

Bağlaçlar cümlede hangi iki öge arasında anlam ilgisi kurar?

6. Yaratıcı Görev

Kısa bir diyalog yazın. Diyalogda en az:

2 zarf

1 ilgeç

2 bağlaç

1 ünlem

kullanın ve bunları altını çizerek gösterin.

2. Konu: DİL BİLGİSİ

Evlemler (Fiiller)

Yapılarına, zamanlarına ve kişi eklerine göre evlemler

Evlemler, canlı ya da cansız varlıkların gerçekleştirdiği hareketi, meydana gelen oluşu ya da yapılan işi belirli bir zamanla ilişkilendirerek ifade eden kelimelerdir.

Zamanlarına Göre Evlemler

- **Şimdiki Zaman:** -yor eki getirilerek yapılır. Yapı-yor, oku-yor.
- **Gelecek Zaman:** -ecek / -acak eki getirilerek yapılır. Gid-ecek, okuy-acak.
- **di'li Geçmiş Zaman:** -di eki getirilerek yapılır. Gör-dü, yap-tı.
- **miş'li Geçmiş Zaman:** -miş eki getirilerek yapılır. Gör-müş, yap-mış.

Kişi eklerine göre evlemler

Kişi ekleri, eylemin **kim** tarafından yapıldığını gösteren eklerdir.

Yani fiilin kimin yaptığını, yapanın

1. kişi (ben/biz), 2. kişi (sen/siz) veya 3. kişi (o/onlar) olduğunu belirtir.

Örnek: Geliyorum → (ben) geliyorum → -um eki, eylemin 1. tekil kişi tarafından yapıldığını gösterir.

Kişi Eklerinin Görevleri:

Eylemin öznesini (yapan kişiyi) belli eder. Cümlede özne kullanılmazsa bile kimin yaptığı anlaşılır.

Örnek: Geliyorum. (Özne yok ama “-um” eki sayesinde “ben” olduğunu anlıyoruz.)

Etkinlik

Evlemler olmadan cümle kurmak mümkün olur muydu?

Kendi ailenizden veya çevrenizden duyduğunuz farklı deyimleşmiş evlemleri paylaşın.

Farklı dillerde (Makedonca, Arnavutça, İngilizce) zaman eklerinin nasıl kullanıldığını karşılaştırın.

Yapılarına Göre Evlemler

- **Basit Eylem:** Yapım eki almamış kök halindeki evlemler. gel-, koş-, uyu-
 - **Türemiş Eylem:** Yapım eki eklenerek türetilen evlemler. temizle-, başla-, güzelleş-
 - **Birleşik Eylem:** Birden fazla kelimenin birleşmesiyle oluşan evlemler. yardım et-, göz at-, gelebil-
 - **Yardımcı Evlemlerle Kurulanlar:** İsim + yardımcı eylem (etmek, olmak, kılmak, eylemek)
 - **Örnek:** yardım etmek, affetmek, kaybolmak.
- Kuralı Birleşik Evlemler:**
Yeterlik: yapabilmek
Tezlik: yapıvermek
Sürerlik: yapadurmak
- **Deyimleşmiş Birleşik Evlemler:** anlam bütünlüğü kazanmış kalıplaşmış ifadeler
Örnek: göz atmak, kulak vermek

Soralım – Cevaplayalım

Bir eylemin *basit* olabilmesi için hangi özelliğe sahip olması gerekir?

Yardım etmek ve kaybolmak evlemlerinde ortak özellik nedir?

Ağladınız eyleminde kişi eki nedir ve kaçınıcı şahıs?

Tartışalım

Bir dilde evlemler olmasaydı, iletişim nasıl olurdu?

Deyimleşmiş birleşik evlemler dilin zenginliğini nasıl artırır?

Zaman ekleri olmadan konuşmak mümkün mü?

Teknoloji dili evlemleri değiştiriyor mu? Basit mi, türemiş mi, birleşik mi? Hangisi daha çok kullanılır?

2. Konu: DİL BİLGİSİ

Eylemlerde kişi anlamı

Eylemler, bir varlığın gerçekleştirdiği **işi, hareketi, oluşu** ya da **kılışı** bildiren kelimelerdir.

Bir cümlede eylemi **kimin** ya da **kaç kişinin** yaptığını gösteren ek veya sözcükler ise *kişi anlamını* oluşturur. Türkçede bu görevde kullanılan ekler, genellikle **kişi (şahıs) ekleri** olarak adlandırılır.

Zaman	Ekler	Örnek
Geniş Zaman	-r/-ar/-er	Gelir, sever
Şimdiki Zaman	-yor	Geliyor, bakıyor
Bilinen Geçmiş Zaman	-di/-dı/ du/-dü	Geldi, gördü
Öğrenilen Geçmiş Zaman	-miş/-miş/ muş/-müş	Gelmiş, görmüş
Gelecek Zaman	-acak/-ecek	Gelecek, yapacak
Emir Kipi	(ek yok)	Gel!, Yap!

Eylemlerde Gelecek Zaman

Gelecek zaman, eylemin **konuşma anından sonra** gerçekleşeceğini bildirir. Türkçede gelecek zaman eki **-(y)acak**'tır. Henüz gerçekleşmemiş, **ileride yapılacak** işleri ifade eder. **(y)** kaynaştırma harfi, ünlü ile biten fiil köklerine ek getirilirken kullanılır: *okuyacak, söyleyecek*.

Ünlü uyumuna göre dört biçimi vardır: **-acak, -ecek**.

Yapısı: Fiil kökü/gövdesi + (y)AcAk + kişi eki

Kullanım Alanları: İleride yapılacak iş: Yarın sinemaya gideceğiz.

Plan/niyet: Bu yaz çok kitap okuyacağım.

Kesinlik taşıyan tahmin: Hava birazdan yağmur yağacak.

Eylemlerde Zaman

Eylemler, gerçekleşme zamanına göre **zaman ekleri** alır. Bu ekler, eylemin hangi zamanda yapıldığını gösterir ve **kip** ile anlam kazanır.

Zaman Kavramı

Eylemlerde zaman, iş, oluş veya hareketin **konuşma anına göre** ne zaman yapıldığını belirtir:

Önce (geçmiş zaman)

Şimdi (şimdiki zaman)

Sonra (gelecek zaman)

Her zaman / alışkanlık (geniş zaman)

Eylemlerde Şimdiki Zaman

Şimdiki zaman, eylemin konuşma anında veya konuşma anına çok yakın bir zamanda gerçekleştiğini bildiren zamandır. Türkçede şimdiki zaman eki **-yor** dur.

Örnek: Geliyorum, Yarın yola çıkıyoruz.

Eylemlerde Şimdiki Zamanın Olumsuzu

Şimdiki zamanın olumsuz biçimi, eylem köküne **-ma** olumsuzluk ekinin getirilip ardından **-yor** ekinin eklenmesiyle yapılır.

Örnek: Gelmiyorum

Eylemlerde Geçmiş Zaman

Geçmiş zaman, işin ya da hareketin konuşma anından önce yapıldığını gösterir. Türkçede iki çeşit geçmiş zaman vardır.

• Bilinen (Görülen) Geçmiş Zaman – dı

Konuşanın gözleriyle gördüğü, yaşadığı veya kesin olarak bildiği olaylar.

Ek ünlü uyumuna göre: -dı, -di, -du, -dü / -tı, -ti, -tu, -tü

Örnek: gittim, yağdı.

• Öğrenilen (Duyulan) Geçmiş Zaman -mış

Konuşanın görmediği, başkasından duyduğu ya da sonradan fark ettiği olaylar.

Ek ünlü uyumuna göre: -mış, -miş, -muş, -müş

Örnek: gitmiş, olmuş.

Olumsuz Hâller:

Bilinen: gitmedim, gelmedi.

Öğrenilen: gitmemiş, gelmemişler

2. Konu: DİL BİLGİSİ

1. Boşluk Doldurma

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere uygun eylemleri yazınız.

Annem mutfak _____ (temizlik yapmak)

Sabahları erken _____ (uyanmak)

Öğretmenimiz ödevi sınıfta _____ (kontrol etmek)

Arkadaşım bana yardım _____ (yardımcı olmak)

Babam dün işe geç _____ (gitmek)

2. Sınıflandırma

Verilen eylemleri uygun sütuna yazınız.

Eylemler: koşmak, yardım etmek, başlamak, uyumak, göz atmak, temizlemek, kabul etmek, okumak.

Basit Eylem

Türemiş Eylem

Birleşik Eylem

3. Zamanı Bul

Aşağıdaki cümlelerde geçen eylemin zamanını yazınız.

Yarın seni arayacağım. (.....)

Her sabah süt içerim. (.....)

Dün akşam dışarı çıkmadım. (.....)

Şu anda ders dinliyorum. (.....)

4. Kişi Ekini Belirleme

Eylemlerdeki kişi ekini bulunuz ve kaçınıcı şahıs olduğunu yazınız.

geldiniz → _____ → _____ şahıs

okuyorum → _____ → _____ şahıs

yapacaklar → _____ → _____ şahıs

5. Eşleştirme

Soldaki deyimleşmiş birleşik eylemleri, sağdaki anlamlarıyla eşleştirin.

A) göz atmak 1) dikkatle dinlemek

B) kulak vermek 2) incelemek, bakmak

C) akıl etmek 3) düşünmek, planlamak

6. Yaratıcı Yazma

Aşağıdaki yönergeye göre kısa bir paragraf yazınız:

Paragrafta en az 4 farklı zaman kullanın.

Basit, türemiş ve birleşik eylemlere yer verin.

2. Konu: DİL BİLGİSİ

Cümlelerin Öğeleri

Bir cümle, anlamlı bir bütün oluşturmak için bir araya gelen çeşitli öğelerden oluşur. Türkçede temel cümle öğeleri şunlardır: **özne, yüklem, nesne ve tümleş** (dolaylı tümleş, zarf tümleci, edat tümleci vb.).

Cümlelerin Yardımcı Öğeleri

Cümlede anlamı tamamlayan ancak temel öğeler (özne-yüklem) gibi zorunlu olmayan unsurlara *yardımcı öğeler* denir. Yardımcı öğeler, yüklem bildirdiği işi, oluşu veya durumu yer, zaman, sebep, amaç, araç gibi açılardan tamamlar.

• Dolaylı Tümleş (Yer Tamlayıcısı)

Yüklemin anlamını yer-yön bakımından tamamlayan öğedir.

Soru: Nereye? Nerede? Nereden?

Ek: “-e, -de, -den” hâl eklerini alır.

Örnek: Kitap **masanın üzerinde** duruyor, Çocuk **okula** gitti.

• Zarf Tümleci: Yüklemi zaman, durum, tarz, miktar, sebep, amaç vb. yönlerden tamamlayan öğedir.

Soru: Ne zaman? Nasıl? Niçin? Ne kadar? Ne şekilde?

Örnek: Sabah **erken** uyandık.

Yağmur yüzünden **dışarı çıkmadı**.

• Edat Tümleci: Yüklemi bir edat aracılığıyla tamamlayan öğedir.

Özellik: Genellikle bir isim ya da isim grubunun sonuna edat getirilir.

Örnek: Bu sorunu **senin için** çözeceğim.

Cocuk **arkadasıyla beraber** geldi.

Cümlelerin Temel Öğeleri

Bir cümlede anlamı tamamlayan, yüklem doğrudan bağlı olan öğelere temel öğeler denir. Temel öğeler iki tanedir: **yüklem ve özne**.

• Özne: Cümlede yüklemde bildirilen işi, oluşu veya durumu yapan ya da üzerine olan öğedir.

Nasıl Bulunur? Kim? veya Ne? soruları yüklem sorulur.

Örnek: Ali kitabı okuyor. (Kim okuyor? Ali - Özne)

• Yüklem: Cümlede en temel ögesidir; yargıyı bildirir. Fiil ya da isim soylu sözcüklerden oluşabilir.

Örnek: Ali kitabı *okuyor*. (Yargı bildiren kısım: okuyor)

• Nesne: Yüklem bildirdiği işten doğrudan etkilenen öğedir.

• **Belirtili Nesne:** Neyi?, Kimi?” sorularına cevap verir; belirtme hâl ekini (-ı, -i, -u, -ü) alır.

Örnek: Ali *kitabı* okuyor.

• **Belirtisiz Nesne:** “Ne?” sorusuna cevap verir; hâl eki almaz.

Örnek: Ali *kitap* okuyor.

Unutmayalım

Yardımcı öğeler **yüklemle bağlı** olarak cümlede anlamı genişletir.

Eksiltildiğinde cümlede anlamı çoğu zaman bozulmaz ancak anlam daralır.

Bazı cümlelerde birden fazla yardımcı öge bulunabilir.

Temel Öğeler Arasındaki İlişki

Yüklem cümlede ana yargısını verir, **özne** ise bu yargının **kim/neyin** tarafından gerçekleştirildiğini belirtir.

2. Konu: DİL BİLGİSİ

1. Tanıyalım

Aşağıdaki tanımları doğru öge adıyla eşleştiriniz.

Yargı bildiren öge, cümlelerin en temel unsurudur.

Yüklemde bildirilen işi yapan ya da üzerine olan ögedir.

Yüklemdeki işten doğrudan etkilenen ögedir.

Yer, zaman, sebep, amaç, durum, miktar gibi bilgileri veren ögedir.

- a) Özne
- b) Yüklem
- c) Nesne
- d) Tümleç

2. Bulalım

Aşağıdaki cümlelerde altı çizili ögelerin hangi cümle ögesi olduğunu yazınız.

Ali bugün okula gitti. (.....)

Ayşe kitabı dikkatle okudu. (.....)

Onlar dün gece bahçede sohbet etti. (.....)

Mehmet hızlıca koştu. (.....)

3. Parçalara Ayıralım

Aşağıdaki cümleleri ögelerine ayırınız.

Dün sabah Ayşe, kütüphanede kitabı dikkatle okudu.

Öğrenciler, sınıfta yeni konuyu dikkatle dinledi.

Babam, akşam bize tatlı getirdi.

4. Boşluk Doldurma

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere uygun yardımcı ögeleri yazınız.

1. Babam, akşam yemeğinden sonra _____ gitti.
2. Öğrenciler sınavda _____ çözdü.
3. Çocuklar bahçede _____ oynadı.
4. Kitapları masanın üzerine _____.
5. Misafirleri kapıda _____ karşıladık.

5. Bahçede sessizce bekledik cümlesinde zarf tümleci hangi kelimedir?

- a) Bahçede
- b) Sessizce
- c) Bekledik

6. Kitabı masaya koydu cümlesinde belirtili nesne hangisidir?

- a) Kitabı
- b) Masaya
- c) Koydum

7. Okula erken gittik.” cümlesinde dolaylı tümleç hangisidir?

- a) Okula
- b) Erken
- c) Gittik

8. Bilinen geçmiş zamanla 1 cümle: _____

Öğrenilen geçmiş zamanla 1 cümle: _____

2. Konu: DİL BİLGİSİ

Anlamlarına Göre Cümle Çeşitleri

Cümleler, yüklem anlamına göre **olumlu**, **olumsuz**, **soru** ve **ünlem** olmak üzere dört grupta incelenir.

Olumlu Cümle

İş, oluş veya yargının gerçekleştiğini bildiren cümlelerdir.

Yükleminde olumsuzluk eki (**-ma/-me**) ya da olumsuz anlamlı bir kelime bulunmaz.

Örnek: Çocuklar bahçede oyun oynuyor.

Kitap çok güzelmış.

Güneş doğdu.

Soru Cümlesi

Bir durumu, olayı veya bilgiyi öğrenmek amacıyla sorulan cümlelerdir.

Genellikle **mı/mi/mu/mü** soru eki veya soru kelimeleri (ne, kim, neden, nasıl, ne zaman, nerede) kullanılır.

Örnek: Okula gelecek misin?

Bu kitabı kim yazdı?

Ne zaman tatile çıkacağız?

Etkinlik

Duygu Eşleştirme: Aşağıdaki duyguları ifade eden cümleler kurun ve türünü yazın.

Sevinç... (...)

Üzüntü → ... (...)

Merak → ... (...)

Şaşkınlık → ... (...)

Olumsuz Cümle

İş, oluş veya yargının gerçekleşmediğini bildiren cümlelerdir.

Yükleminde genellikle (**-ma/-me**) olumsuzluk eki veya değil kelimesi bulunur.

Örnek: Bugün sinemaya gitmedik.

Hava hiç güzel değil.

Kimse gelmedi.

Ünlem Cümlesi

Sevinç, üzüntü, korku, hayret, öfke gibi duyguları güçlü bir şekilde anlatan cümlelerdir.

Sonunda genellikle ünlem işareti (!) bulunur.

Örnek: Ne güzel bir gün bu!

Aman Allah'ım, deprem oluyor!

Yazık, çok üzgünüm!

2. Konu: DİL BİLGİSİ

1. Doğru olanı işaretleyin (✓)

Aşağıdaki cümleleri okuyun, hangi geçmiş zaman kullanılmışsa onu işaretleyin.

Dün çok yağmur yağdı. ☐ Bilinen ☐ Öğrenilen

Ali sınavdan yüksek not almış. ☐ Bilinen ☐ Öğrenilen

Sabah kahvaltıda menemen yedim. ☐ Bilinen ☐ Öğrenilen

Komşular tatile gitmiş. ☐ Bilinen ☐ Öğrenilen

2. Cümleleri olumsuz yapın

Aşağıdaki cümleleri olumsuz hâle getirin.

Dün sinemaya gittim. _____

Mehmet çok çalışmış. _____

Hava çok soğudu. _____

Cümle Türünü Bul _____

3. Aşağıdaki cümlelerin yanına türünü yazın. (Olumlu – Olumsuz – Soru – Ünlem)

Bugün hava çok güzel. _____

Okula geç kalmadım. _____

Çantamı gördün mü? _____

Ne kadar güzel bir manzara! _____

4. Cümle Yazma

Aşağıdaki türlerde birer cümle yazın.

Olumlu: _____

Olumsuz: _____

Soru: _____

Ünlem: _____

5. Karışık Cümleleri Ayırma

Aşağıdaki cümleleri türlerine göre altlarına yazın.

Bu yaz tatile gideceğiz.

Çok güzel görünüyorsunuz!

Bugün hiç kitap okumadım.

Akşam bize gelir misin?

Olumlu: _____

Olumsuz: _____

Soru: _____

Ünlem: _____

6. Doğru–Yanlış

Bu elbiseyi nereden aldın cümlesi _____ cümlesidir.

7. Doğru olanı işaretleyin (✓)

Aşağıdaki cümleleri okuyun, hangi geçmiş zaman kullanılmışsa onu işaretleyin.

Dün çok yağmur yağdı. ☐ Bilinen ☐ Öğrenilen

Ali sınavdan yüksek not almış. ☐ Bilinen ☐ Öğrenilen

Sabah kahvaltıda menemen yedim. ☐ Bilinen ☐ Öğrenilen

Komsular tatile gitmiş. ☐ Bilinen ☐ Öğrenilen

2. Konu: DİL BİLGİSİ

Yapı Bakımından Cümle Çeşitleri

Türkçede cümleler, yüklem sayısına ve bağlantı şekline göre dört grupta incelenir

✚ Birleşik Cümle

Birden fazla yargı vardır.

Yargılardan biri temel cümle, diğeri yan cümledir.

Yan cümle, genellikle “-mek/-mak, -diği, -ince, -ken, -ip” gibi eklerle veya bağlaçlarla kurulur.

Örnek:

Seni gördüğüme çok sevindim.

Hava güzel olursa dışarı çıkarız.

✚ Bağlı Cümle

Birden fazla cümle, ama, fakat, çünkü, ve, ile, veya, ki gibi bağlaçlar ile bağlanır.

Örnek:

Çok çalıştı ama sınavı kazanamadı.

Kitabını aldı ve eve gitti.

✚ Basit Cümle

Tek yüklem vardır.

İçinde başka bir yargı bulunmaz.

Örnek:

Bugün okula geç kaldım.

Kitabını masanın üstüne koydu.

✚ Sıralı Cümle

Birden fazla cümle, virgül veya noktalı virgülle birbirine bağlanmıştır.

Yargılar birbirinden bağımsızdır.

Örnek:

Okula gittim, arkadaşlarımı gördüm.

Yağmur başladı; herkes eve koştu.

✚ Etkinlik

Doğru-Kaç Oyunu

Amaç: Yanlış ve doğru tür tespit etmek.

Oynanış:

Öğretmen cümle okur ve Bu basit cümle. gibi tür söyler.

Tür doğruysa öğrenciler ayağa kalkar, yanlışsa oturur.

Yanlış tepkide bulunanlar elenir.

Son kalan kişi kazanır.

2. Konu: DİL BİLGİSİ

1. Cümle Türünü Belirleyin

Aşağıdaki cümlelerin yanına türünü yazın. (Basit – Birleşik – Sıralı – Bağlı)

Bugün pazara gittim. _____

Ders çalıştım, sonra dinlendim. _____

Seni gördüğüme çok sevindim. _____

Kitabını aldı ve çantasına koydu. _____

2. Doğru Olanı İşaretleyin

Ağaçlar çiçek açtı, kuşlar ötmeye başladı.

- a) Basit
- b) Birleşik
- c) Sıralı
- d) Bağlı

3. Boşluğu Doldurun

Eve gelince yemek yedik.” cümlesi yapı bakımından _____ cümledir.

4. Yanlış Türü Bulun

“Ali çok çalıştı ama sınavı kazanamadı.” → Basit cümle (Doğru mu? Yanlış mı?)

5. Eşleştirme

Cümleleri türleriyle eşleştirin.

- A) Basit
- B) Birleşik
- C) Sıralı
- D) Bağlı

Kitap okudum ve ödev yaptım. ()

Sınavı kazandığını duydum. ()

Çocuk bahçede oynuyor. ()

Hava soğudu; yağmur başladı. ()

6. Kendi Cümlelerinizi Yazın

Aşağıdaki türlerde birer cümle yazın.

Basit: _____

Birleşik: _____

Sıralı: _____

Bağlı: _____

7. Türünü Sor

Yağmur yağarsa pikniğe gitmeyeceğiz.” cümlesi hangi türdür?

8. Parantez İçindeki Fiillere Göre Tür Belirtin

(çalıştım, geldim) _____

(yazarken, üşüdüm) _____

2. Konu: DİL BİLGİSİ

İmlâ (Yazım) Kuralları

Türkçede doğru yazmak, yalnızca bireysel bir beceri değil; aynı zamanda kültürel bir sorumluluktur. İmlâ (yazım) kuralları, dilin standartlaşmasını sağlar ve iletişimi kolaylaştırır. Bu nedenle okuma ve yazma çalışmalarında yazım kurallarına özen göstermek, öğrencilerin dil bilincini geliştirmede temel bir adımdır.

İmlâ ve Telaffuz

İmlâ: Kelimelerin yazıda doğru kurallara uygun olarak gösterilmesidir.

Telaffuz: Kelimelerin konuşmada doğru ve standart seslerle söylenmesidir.

Bir dilin imlâsı ve telaffuzu, o dilin standart normunun parçasıdır. Bu sayede farklı bölgelerden insanlar ortak bir anlaşma zemininde buluşur.

Açıklamalar

Dilbilgisi derslerinde imlâ kurallarına dikkat etmek; yazılı ve sözlü iletişimde öğrencilerin **doğru, etkili ve anlaşılır** bir şekilde kendini ifade etmesini sağlar. Bu süreçte:

- **Tanımlar ve Açıklamalar:** Öğrencilere imlâ ve telaffuzun ne olduğu öğretilir. Bir dilin standart imla ve telaffuz normlarının, toplumsal iletişimde birlik sağladığı vurgulanır.
- **Kültürel ve Toplumsal Yön:** İmlâ, sadece yazım biçimi değil; bireyin kültürel seviyesinin ve topluma duyduğu saygının da bir göstergesidir. Dilin kurallarına uymak, bireyin hem kendi diline hem de iletişim kurduğu kişilere değer vermesi anlamına gelir.
- **Öğretim Süreci:** Ders yılı boyunca okuma ve yazma etkinliklerinde imlâ kurallarına sürekli dikkat çekilir. Gerekli durumlarda kurallar detaylı bir şekilde açıklanır. Öğrencilerden, verilen metinlerde yazım hatalarını bulmaları ve düzeltmeleri istenir.

İmlâ Kurallarının Önemi

Dilin doğru ve etkili kullanılmasını sağlar.

Anlaşılabilirliği artırır, iletişimi güçlendirir.

Bireyin dilsel kültürünü ve genel bilgisini yansıtır.

Toplumsal saygı ve kültürün göstergesidir.

Yazım Kurallarının Önemi

- **İletişimde Güç:** Doğru yazım, metnin kolay okunmasını ve anlaşılmasını sağlar.
- **Kültürel Değer:** Yazım kurallarına dikkat etmek, dilin kültürel mirasını korumaktır.
- **Saygı Göstergesi:** Doğru yazmak, hem dile hem de okura duyulan saygının göstergesidir.
- **Akıcı İfade:** Yazım kurallarına uyan bireyler, düşüncelerini daha etkili ve düzenli aktarır.

Öğrenciler için Uygulama ve Etkinlikler

Metin İnceleme: Öğrencilere kısa hikâyeler verilerek yazım hatalarını bulmaları istenir.

Dikte Çalışmaları: Öğretmen tarafından okunan metin, öğrenciler tarafından yazılır; ardından yazım kuralları tartışılır.

Oyunlaştırma: Yanlış yazılmış kelimeler içinden doğru olanı seçme yarışmaları yapılır.

Yaratıcı Yazma: Öğrencilerden kurallara uygun kısa hikâye veya şiir yazmaları istenir.

2. Konu: DİL BİLGİSİ

Noktalama İşaretleri

✚ Temel Yazım Kuralları

• Büyük Harf Kullanımı

Cümle başında büyük harf kullanılır.

Özel adlar (kişi, şehir, kurum, eser adları) büyük harfle başlar.

Milliyet, dil, din adları büyük harfle yazılır.

Örnek: Türkiye, Ahmet, Kur'an-ı Kerim, Türkçe

• Noktalama İşaretleri

Cümlelerin bittiğini göstermek için nokta (.)

Duyguyu ve heyecanı anlatmak için ünlem (!)

Soru sormak için soru işareti (?)

Açıklamalar için iki nokta üst üste (:)

Tırnak işaretleri (" ") alıntılar için kullanılır.

• Birleşik ve Ayrı Yazılan Kelimeler

Ayrı yazılır: her gün, ne yazık ki, söz konusu

Bitişik yazılır: bugün, çünkü, halbuki

• Eklerin Yazımı

Ekler, getirildiği kelimenin son ünlüsüne uyum sağlar.

Ekler kesme işaretiyle ayrılmaz, yalnızca özel adlarda ayrılır.

Örnek: Ankara'da, Ali'ye

• Üç Nokta (...)

Eksilteli anlatım/duygusal kesilme:

Söylemek istediklerim çoktu ama...

Alıntıda atlanılan bölüm: Beni, '...' sözleri çok etkiledi.

• Ünlem İşareti (!)

Duygu, uyarı, coşku: Harika bir sunumdu!

Hitap/seslenme: Dikkat!

• Tırnak İşaretleri (" " veya ' ')

Alıntı sözler: Öğretmen, 'Düzenli çalışın,' dedi.

• Özel kullanımlar/ironi:

Bugün "erken" kalktım.

İsteğe bağlı olarak derste ayrıca noktalı virgül (;), kısa çizgi (—), uzun çizgi (—), parantez (), kesme işareti (') ve eğik çizgi (/) kurallarını da ekleyebilirsiniz.

Noktalama İşaretleri

✚ Temel Kavramlar ve Kullanımlar

• Nokta (.)

Cümle sonu: Bugün ders işledik.

Kısaltmalar: Prof. Dr. Ayhan, "ss. 12-15"

Sayıların basamak ayrımı:

1.250.000

Saat/yıl/gün: Türkçede saat yazımında iki nokta tercih edilir: 14:35; nokta tarih gün/ay/yıl ayırmada kullanılmaz.

• Virgül (,)

Sıralı öğeler: Kalem, silgi, defter aldım.

Ara cümle/ara söz: Öğretmenim, açıkçası, haklıydı.

Anlam karışıklığını önleme:

Yazalım, bakalım.

• Soru İşareti (?)

Soru cümleleri: Ne zaman geleceksin?

Kuşkulu bilgi: 1928 (?) yıllarında.

• İki Nokta (:)

Açıklama/örnekleme öncesi: Şunları unutma: defter, kalem, sözlük.

Alıntıdan önce: Atatürk şöyle der: Hayatta en hakiki mürşit ilimdir.

Saat yazımı: 14:35

2. Konu: DİL BİLGİSİ

1. Doğru mu Yanlış mı?

Aşağıdaki cümlelerin yazım kuralları doğru mu yanlış mı? Yanına (D) veya (Y) yazınız.

türkiye'nin başkenti Ankara'dır. ()

Ali, Ayşe ve Mehmet bugün sinemaya gitti. ()

istanbul Boğazı çok güzeldir. ()

Çocuklar ne yazıkki derse geç kaldı. ()

"Kitap okumayı çok severim." dedi. ()

2. Boşluk Doldurma

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere uygun noktalama işaretlerini koyunuz.

Ali okula gitti _____

Ahmet _____ sen de geliyor musun

Ne güzel bir gün _____

Babam _____ "Derslerine iyi çalış." dedi.

3. Yazım Hatalarını Düzeltelim

Aşağıdaki metindeki yazım yanlışlarını bulun ve doğru şekilde yazınız:

"bugun okulda türk dili dersinde noktalama işaretlerini öğrendik. öğretmenimiz

Ankara da yaşayan ali'nin adını tahtaya yazdı."

4. Uygulama Etkinliği

Aşağıdaki kelimeleri doğru yazınız:

hergün _____

sözkonusu _____

Türkiyede _____

Ahmet e _____

5. Kendi Cümleleri Yaz

Büyük harf, noktalama işaretleri ve eklerin yazımına dikkat ederek üç cümle yazınız:

6. Cümleleri Uygun Noktalama İşaretleriyle Yazın

1. Dün sergiye gittik orada harika tablolar vardı
2. Ne demek istiyorsun
3. Lütfen pencereleri kapatın
4. Aşağıdakileri yanınıza alın kalem silgi sözlük
5. 1923 Türkiye için neden önemlidir
6. Öğretmen dedi ki ders boyunca telefonlarınızı kapalı tutun
7. Aman dikkat yere ıslak
8. Şu söz aklımdan çıkmıyor bilmek yetmez uygulamak gerekir
9. Buluşma saatimiz 14 35
10. Bu konu hakkında çok şey söyleyebilirim ama